

NAGY GYULA

SZENT IMRE HERCEG

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT BUDAPEST

SZENT IMRE HERCEG

IRTA
NAGY GYULA

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST.

Nihil obstat.

Dr. Michaël Marczell
censor dioecesanus.

Nr. 885.

Imprimatur.

Strigonii, die 13. Martii, 1930.

Dr. Stephanus Breyer
eppus, vic. gen. ad int.

Kiadja a Szent István-Társulat.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

BEVEZETÉS.

Kilencszáz év mult el azóta.

Nemcsak kilencszáz év, de sok minden elmúlt és ő megmaradt. Neki helye van nemcsak avas írásokban, hanem belejátszik életünkbe, belehat a szívek formálódásába, benne van imádságunkban, vannak ellenségei és barátai, mint annak, aki él. Mert él. Meghalt és mégis él, úgy, hogy beszélnünk kell róla. Vagy ellene, vagy mellette. Ő akar itt közöttünk valamit, neki küldetése van közöttünk.

Hát mit akar?

Mit akar? Az élete megmondja. Krisztus követését. Krisztus követése minden szentek életprogramja. Szent Imre is Krisztus követője volt. Nemcsak beszélt, hanem cselekedett is, mint az Úr Krisztus: «Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem, ti is úgy cselekedjetek». (Jn. 13, 15.)

A magyar történelem gyöngye ez a gyönyörű élet. A magyar élet kiapadhatatlan forrása ez a gyönyörű magvetés. Aki gazt vet, gazt arat. Aki konkolyt vet, konkolyt arat, de aki tiszta búzát vet, búzát arat és aki liliomot vet, annak liliom kel ki. A mi nemzetünk történelme ilyen tiszta, nemes magvetéssel kezdődik, úgy is folytatódik.

A magyar tavasz.

Nagy magyar tél volt a magyar őskor. Nagy magyar tél. A pogányság hava, fagya alatt óriási erők szunnyadtak, mint az alvó rügyek. Az őshazákban, az Ural-Altáj hegység vidékén, a Volga mentén, a Meotis-ingóványainál, Lebédiában, az Atel-közben nagy magyar tél volt. Attila, Buda, Bendeguz, Álmos, Árpád a hét vezér, Géza hatalmas alvó rügyei a gyönyörű magyar fának. A tavasz kellett, a Nap kellett, hogy kitűnjék, micsoda fa ez. Krisztus kellett, a világ világossága, hogy a roppant termékenység meginduljon és ez a fa százszoros termést hozzon. «Nálam nélkül semmit sem tudtok tenni», (Jn. 15, 5.) mondotta egykor a világ Üdvözítője. A magyar nemzet élete is terméketlen, meddő élet volt, míg el nem jött hozzá Krisztus az ő egyháza által. A természetes erők megvoltak, de hiányzott a felülről jövő erő, a természetfölötti erő. Ennek pionérja volt Szent István királyunk. Ő volt az, ki fölismerte, hogy nem elég a vetés, nem elég az öntözés, ha Isten termést nem ad. Árpád a talajt megszerezte, Géza és fia István a földet megmunkálta, vetett és öntözött, de a termést Isten adta. «Mert virágos kert vala hajdan Pannonia.»

A jó Isten mindent az örök igazság szolgálatába tud beállítani. Még az emberi eltévelyedést is az evangélium vízholdó szamarává tette. A kereszténység elterjedésének, az apostolok oszlásának egyik nem utolsó oka éppen az a nerói, domitiánusi üldözés volt, amely pedig ki akarta irtani. Az a szél, amely a fát ki akarta dönteni,

a fát nem tudta kidönteni, de magvait széthordta a szélrózsa minden irányában és az irtóból akaratlanul is magvető lett.

Igy lett a nyugati és keleti keresztény országokban portyázó magyarokból is a kereszténység ismerőse, barátja, végre apostola. Első szolgálók lettek első térítőink, az itt talált, itt meghódított ószlovén népek, meg azok a hadifoglyok, akiket olasz, német és egyéb nemzetek közül magunkkal elhurcoltunk. Tőlük lestük el először a keresztet, a keresztvetést, Krisztus nevét, a Szűzanya képét, az imádságot, aztán az evangéliumot, az ünnepeket, a szentmisét, a szentségeket és a keresztény erkölcsöt, amelynek lényeges hozama a termelő munka és konszolidáció, vagyis megtelepedés és békés gyarapodás testi és lelki javakban.

Már Szent Istvánunk atyja, Géza fejedelem keresztény volt. Gézának második felesége a lengyel származású Adelhaid (Etelka) rávette őt, hogy megkeresztelkedjék. Nemsokára meghívta Szent Adalbertet arra, hogy a magyarok főembereit is megkeresztelje. Krisztus Urunk születése után 985-öt írtak, amikor karácsony előtt Géza fejedelem fiát, Vajkot, ugyancsak Szent Adalbert püspök megkeresztelte. Vajknak a keresztségben István nevet adtak.

Géza fejedelem halála után (997) fia István, folytatta a térítés apostoli munkáját. Arról volt szó: belép-e a magyarság a keresztény nemzetek nagy családjába, vagy mint a kereszténység ellenlábas, sőt ellensége, felőrlik a folytonos ellenségeskedésben. A keresztény nemzetekben már érelődött a gondolat, hogy a nyugati műveltség e veszedelmét, a szilaj magyarságot össze-roppantják, amikor Szent Istvánban viszont teljesen megérett a nagy gondolat, hogy a magyar nemzet ne tegye le a kardot, ne is haljon meg, hanem éljen, de életét és kardját, amely eddig a kereszténység veszedelme

volt, most ajánlja fel a kereszténység oltalmára. Magyarország azóta nem az ázsiai pogányság rohamcsapata, hanem a kereszténység védőbástyája Európának azon a pontján, ahol a nyugati és keleti műveltség ütközése van. Nehéz őrállás ez, de ha felmondjuk ezt a szolgálatot, az életünkről is lemondunk, mert az a mi Istentől rendelt világtörténeti hivatásunk, hogy ugyanazzal a vértanui áldozattal, amellyel magunkat védjük, a keresztény nyugatot is védjük és amellyel nyugatot eláruljuk, magunkat is megöljük. Mivel élni akarunk, dolgozunk, küzdünk, vérzünk tovább. Ez a mi életünk és dicsőségünk. Az Isten addig van velünk, míg ezt a küldetésünket teljesítjük.

Szent Istvánban annyira meg volt ez a meggyőződés, hogy az ellenkezőket, mint a nemzet gyilkosait, a legszigorúbb büntetésekkel sújtotta.

Sokszor hallottuk már azt, hogy Szent István valóságos apostol volt. Ne tagadjuk meg tőle ezt a dicső nevet. De ő király is volt. Az apostol meghal az igazságért, de senkit meg nem öl ; a király azonban, ha kell, kardot és pallost is használ azért, hogy az igazság érvényesüljön, ne a gázság és hazugság. Pilátusnak is ez lett volna a dolga, mikor arról volt szó : Krisztust-e vagy Barabbást! Ott nem Szent Péternek kellett volna a kardot használni, hanem a helytartónak, de a helytartó nem használta és ez volt a bűne. Szent István nem ilyen uralkodó volt, akinek kardjára az igazság nem számíthatott. Ő átérezte azt, hogy Istentől küldött vezér, nemcsak az ígét hirdetni, hanem inkább «a gonoszak megfenyítésére és a jók dicséretére». (I. Pét. 2.) Így kell megítélnünk Szent Istvánnak megdöbbenő szigorát a somogyi, zalai, csanádi lázadók elnyomásában. Hiszen arról volt szó : Krisztust-e vagy Barabbást, életet-e, vagy halált, kereszténységet-e, vagy pogányságot, világosságot-e, vagy sötétséget. Arról volt szó : Vagy én, vagy te ! Vagy a

nemzet, vagy egy szekta ! Ki siratja el az éjszakát, ha a felkelő nap diadalmaskodik felette?

A felkelő nap diadalmaskodott. Szent István a lázadók vagyonát az apostoli munka szolgálatára kötötte le. Én szeretem az erőt látni, az igazságos erőt. Arra szívesen rábízom magamat. Szent István keze erős volt, nem remegett, szeme tisztán látott és biztosan cselekedett. Így mentette meg a nemzet életét és egységét és megvetette alapját a nagy jövőnek. Remegő kezű orvosra nem merem magamat bízni. Szűz Szent Imre atyja «*vir fortissimus*», hatalmas férfi volt, hatalmasan is cselekedett. Nem tartozott azok közé, akiknek minden jó, ami magyar és minden rossz és elvetendő, ami idegen. Ő megtartotta a magyarságot és megnemesítette azzal, hogy az idegenből behozta, ami örök érték : a kereszténységet. Ez a föld sója «*a romlástól, mely megóvjá*». Ez a világ világossága. Ez tanította meg a nemzetet *imádkozni és dolgozni* anélkül, hogy az annyira szükséges kardot kicsavarta volna a kezéből. Azóta a kard is csak azoknak a kezében van igazán jó kézben, akik a keresztet is szeretik. Akiknek a kereszt nem kell, azoknak nem kell a kard sem és drágább nekik rongy életük, mint a haza becsülete, vagy az igazság szent ügye.

Azért, mikor Szent István itt a kereszténységet meggyökerezettette, mindent kiírtott, ami a magyar faj hibája, de mindent megszilárdított és fölfokozott, ami igazi érték és erő. «*Én nem jöttem a törvényt felbontani — mondotta Krisztus Urunk — nem jöttem felbontani, hanem beteljesíteni.*» (Mt. 5. 17.) Megkezdődött a magyar faj megerősödése, a magyar alkotó munka, a haladás, amelyre ma oly büszkék vagyunk. És mindezt Szent István többnyire idegenből hozott papokkal valósította meg, mint Krisztus 12 zsidó halászt küldött a büszke római világbirodalom erkölcsi átforgatására.

Tíz püspökséget (esztergomi érsekség, győri, veszprémi,

pécsi, váci, egri, kalocsai, nagyvárad, erdélyi, csanádi püspökségeket), több kolostort (Pannonhalm, Zobor, Pécsvárad, Szalavár, Bakonybél) száz és száz plébániát alapított, amelyek a magyar kultúra központjai, világító tornyai lettek.

A pápához, mint a kereszténység fejéhez fordult, hogy intézkedéseit jóváhagyja, a magyar népet a keresztény nemzetek nagy családjába fölvegye, őt, a fejedelmet pedig királyi méltóságra emelje. II. Szilveszter pápa az 1001-ik évben fogadta István király fényes követségét, megadta neki a királyi kenetet, koronát és keresztet küldött s így a többi keresztény királlyal egyenrangúvá tette őt. Megerősítette a püspökségek alapítását is. István még abban az évben augusztus 17-én megkoronáztatta magát Esztergomban, hazánk akkori fővárosában.

Nemzetünk tehát hivatalosan is keresztény lett. A nyugati szomszédok többé nem láttak bennünk ellenséget. Szolgái se lettünk egyetlen szomszédnak se, mert, bár Keleten a görög császár is, meg Nyugaton a német császár is szokott hűbéri koronákat osztogatni, István nem hozzájuk fordult, a világi hatalmasságokhoz, hanem Krisztus földi helytartójához, a lelki hatalom képviselőjéhez s így Magyarország nem lett se német, se görög hűbéri tartomány, hanem független királyság a kereszténység közös atyjának oltalma alatt.

E nagy idők e legnagyobb királyának fia volt Imre herceg.

A magyar tavasz virága.

Géza nagy mértékben emelte családjának és saját személyének tekintélyét az által, hogy a keresztény világ akkor legnagyobb uralkodó családjából, a német császári családból szerzett feleséget fiának, Istvánnak. Szent István 996-ban feleségül vette a bajor Gizellát,

akinek bátyja, Szent Henrik bajor herceg, később német császár lett.

A magyar népben mindig megvolt az az egészséges életöszön, hogy az idegennel való barátságot és rokonságot nyereségnek tekintette, amint hogy úgy is van. A magyar nem törvénnyel magyarosított, hanem vendégszeretetével és bizalmával. Szent István házassága is gyarapodást jelentett nemcsak az Árpád-háznak, hanem a nemzetnek is. Gizellával és előkelő lovagi kíséretével a csiszoltabb erkölcs költözött be a magyar királyi udvarba és úri körökbe, ami onnét leszivárgott a nép szélesebb rétegeibe is.

Gizella királyné maga is a keresztény asszonyi tökéletesség oly magaslatára emelkedett, hogy az egyház a boldogok közt tiszteli.

Szent István és Boldog Gizella házasságának áldott gyümölcse Imre herceg. Több gyermekük, több fiuk is volt, de csak ez az egy ért nagykorúságot. Imre Székesfehérvárott született 1007-ben. Mikor nevet kerestek neki, a rokoni érzésnek tettek eleget, hogy anyai nagybátyjáról, Szent Henrik császárról őt is Henriknek keresztelték, amit olaszosan Enricónak, latinosan Enricusnak, magyarosan Emriknek, Emrehnek, végre később Imrének ejtettek. (Müncheni Jászay-kódex 1446-ból és az Érdy-kódex 1527-ből.) Szent Imre szülei tudták, mi a kötelességük, mikor gyermekük örök életéről van szó. Megkereszteltették és nevet adtak neki. A keresztséggel nem késtek. Nem mondták azt, hogy «várjuk meg, míg érti, mi történik vele». A föld sem érti, mit vetnek bele, mégis elvetjük. A vetéssel nem szabad megkésni. Nem szabad aratás idejére hagyni. Ez nem az értés dolga. Ez isteni titok. Az élet titka. Tudja-e az ájult, vagy lázas, mi van vele. Mégis segítségére futunk. Vajjon megvárja-e az anya, míg az újszülött megszólal és tejet kér? Nem az anyának kell-e okosabbnak lenni és tudnia, mi a

teendője. Nem gyilkos-e vagy esztelen, ha addig nem nyújt emlőt gyermekének, míg az maga meg nem mondja, mi kell? Így nem szabad halogatni bizonyos szentségek felvételét sem. A hozzátartozóknak kell tudniok, mi a kötelességük.

Nem csekély dolog a név. A név többnyire mindent megmond. Ha valamit nevének nevezünk, azzal megmondtuk külső és belső értékét is. Szent Imre mindenképpen dicső nevek méltó hordozója. Atyja is, anyja is szeplőtelen családi nevet adtak neki és ez a mi kedves szentünk életében egyike a leghasznosabb útravalóknak. Ha nem adhat sz gyermekednek trónust és vagyont, hagyj neki jó nevet; legyen az ő útlevele az atyja neve és ajánló levele az édesanyja neve. Mily szép dolog az, ha valakiről, mint dicséretet mondják: «Hja, ez a János fia! Ez az Erzsébet fia!» Mily szörnyű dolog az, mikor egy gyermek csak mint terhet kénytelen hordani a szülői nevét! A jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa rossz gyümölcsöt. A tiszta vér és tiszta név a legdrágább örökség, de valószínű átök és szörnyű terheltég az ellenkezője. Szűz Szent Imre herceg liliumteste és lelke onnét indult el Szent István és Boldog Gizella tiszta szívről és az ő tiszta «elküdtől lelkezett gyönyörű magzat» volt. A szenteknek rendesen szentek a szüleik is. «Szednek-e a töviséről szőlőt, vagy a bojtorjánról fügéket.» (Mt. 7, 16.)

Lélek a bölcső felett.

Hogyan állhatták körül Szent István és Gizella a drága gyermek bölcsőjét? Milyen érzések viharzottak át lelkükön?

Az a világ távol volt a mai kor fajirtó érzéseitől. Az a kor nem evett a gonosz tudás fájáról. Az a kor a Krisztus Jézus szívével állt a nagy titok, a gyermek előtt. «Engedjétek... jönni! Engedjétek hozzám jönni. (Mt. 19, 194.)

A mennyország nem csak nekik jár, hanem velük jár. Az Isten, a Krisztus száll közétek bennük, mert ilyeneké a mennyek országa. (Mt. 18, 5.) Amit egynek, a legkisebbnek tesztek énérettem, nekem tettétek», így szól Krisztus most is és így szól majd az ítéleten is: «Jöjjetek hozzám, atyám áldottai, bírjátok a világ kezdetétől fogva nektek készített országot. Mert jövevény voltam és befogadtatok... Mert éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és italt adtatok, mezítelen voltam és felruháztatok...» (Mt. 25, 35. stb.) Ezekre gondolt Szent István és Boldog Gizella, mikor a kis Imrét átvették Isten kezéből, amikor ölelték, ápolták. Boldogok voltak, hogy ember született e világra (Jn. 16, 21.) és a kis új ember vér az ő vérükből, nemcsak Isten képmása, hanem az ő képmásuk is. Üdvös istenfélelemmel gondoltak az átokra, mely azokra száll, akik a gyermekáldást átoknak tekintik. Krisztust sértik meg ott. «Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, mely az ördögnek és az ő angyalainak készítettet. Mert éheztem és nem adtatok ennem. Szomjaztam és italt nem adtatok. Meztelen voltam és nem ruháztatok. Jövevény voltam és nem fogadtatok be. Amit azoknak a kicsinyeknek tettetek, velem cselekedtetek. Távozzatok, átkozottak.» (Mt. 25, 40.) Szent István és Boldog Gizella nem azok a szülők voltak, akik maguk élték el gyermekeik elől az életet és annak minden kényelmét. Ők nem azok a szülők voltak, akik a bölcsőt összetörik, mert attól félnek, hogy a maguk boldog, kényelmes életének útjában áll. Ők vállalták Isten kezéből a gyermeket akkor, amikor Isten akarta és annyiszor, ahányszor Isten akarta. «Legyen meg az Isten akarata.» A Szűz Anya is így beszélt: «Legyen nekem...». A fa azért van, hogy árnyékot adjon és gyümölcsöt teremjen. A szántóföldet is aszerint értékeljük, milyen a termése. Az Úr Jézus e földönjártában egyszer mondott átkot, amikor évek óta figyelt egy fügefát és midőn a harmadik évben is hiába nézett

föl rá, hogy gyümölcseivel szomját olthassa, megátkozta azt. «Száradj el!» És az elszáradt. (Mk. 11, 13, 21.)

Az édes Szűz Anyát is azért ismerjük, azért tiszteljük, azért üdvözljük milliószor és milliószor, mert nem áll üres kézzel a világ előtt. «Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus...» Boldog Gizella is áldott gyermekéért. Szent István is áldott, hogy Szent Imrét adta e hazának.

Valami ilyen érzések viharzottak át akkor a jámbor keresztény szülők lelkén, amikor a bölcső előtt álltak. Áldott állapot az anyaság, áldott élet a szülői gond. A világon legáldottabb név az atya és anya neve. Mikor az Isten magának címet és megszólítást keresett, ezt választotta: «Amikor imádkoztok, mondjátok: Mi Atyánk...» A gyermek a legtisztább természetes életöröm, a legteljesebb természetes élettartalom, amelyet könnyű a természetfölötti élet javára aprópénzre, vagy inkább igazi aranyra beváltani. A gyermektelen élet üres és örömtelen élet és csak azzal lehet jóvátenni, ha valaki, mint pap, lelkiatya lesz, vagy mint apáca, mások édesanyás gondviselője lesz az óvodában, iskolában, kórházban.

A bemutatás.

Szent István és neje nemcsak elfogadták Istentől a gyermeket, hanem Istennek is ajánlották, mint Ábrahám Izsákot; Istennek nevelték, mint Mózes anyja a kis Mózeszt nevelte a fáraó leányának a parancsára: «Neveld föl a gyermeket nekem és én megadom jutalmadat». (Móz. II. 2, 9.) Bemutatták őt Istennek, mint a Szűz Anya bemutatta a negyvennapos kis Jézust. Ők nem vittek galambfiakat, az ő kezükben nem remegett és pihegett az áldozati madár, hanem az áldozó szív, három szív dobbant össze az Isten szeretetében, mint három kis gerlice.

Különösen István király, az édesapa örült. Ekkor már 32 éves volt, de nem volt örököse, hiszen eddig született gyermekei mind meghaltak. Szíve örömkönnyek közt érezte át az ősz Simeonnak a kis Jézus bemutatásakor zengett öröménekét. «Most bocsásd el, Uram, a te szolgádat a te ígéd szerint békességben, mert látták szemeim a te üdvözítő jóságodat . . .» (Lk. 2, 29.) Örült a dicső király, örült az egész nemzet, hogy nem lesz szükség trónörököst keresni, *nem kell királyválasztást csinálni, a nemzetet pártokra szakítani, magyart magyar ellen uszítani, ha a király meghal. Jaj, mert sokszor egy bíróválasztás is, egy követválasztás is feldúlja a magyar községek egyetértését, fiút apja ellen, hitvest hitvесе ellen, szolgát ura ellen, hívőt papja ellen lázít és mindig felszínre dobja az alacsony ösztönöket, lélekezethez juttatja a bűnt és hazugságot, szóhoz és erőhöz az álprófétákat és népámítókat, sőt sokszor többségre juttatja a tudatlanokat és a hitványokat, mert sajnos, az úgy szokott lenni, hogy a többség nem mindig az igazság, sőt a tudás, a meggondolás és a lelkiismeretesség többnyire csak a keveseknél, a kisebbségnél van. Azért az igazságnak erős oszlopa a szilárd központi hatalom és tekintély: pápaság, királyság, kormány stb., amely nem függ azoknak választásától, akik csak azt lesik, várják: ki enged többet a lazaságnak és ki ígér többet a kapzsi és szemérmetlen vágyaknak.*

Szűz Szent Imre bölcsője fölött súlyos gondok villogtak át Szent István lelkén. Ugyan miféle pártok támadhatnának, ha arról lehetne vita, hogy ki legyen a király? Csak a lázadók jutnának újra szóhoz, csak a pogánysághoz szítók a keresztény párttal szemben. És nem akadna-e akárhány trónkövetelő, aki a lappangó pogányszellemet támasztaná fel és hívná segítségül és magát magyarabbnak mondaná a keresztényeknél csak azon a címen, mert a pogányság visszatérés az ázsiai állapotba.

Nem, nem kell választás, nem kell bizonytalanság, nem kell a lelkek gyujtogatása, amikor íme, itt van a bizonyosság: a fölkent királynak szépséges, tiszta fiacskája és örököse.

Ezért örült a király, ezért örvendtek vele a legjobbak ezrei, akik a békét és igazságot szeretik, ezért örvendett a pápa, ezért küldött drágaköves aranyfeszületet a szent kereszt ereklyéjével Vazul görög császár, amelyet aztán Imre folyton mellén hordott; ezért gratulált a kisedd nagybátyja, Szent Henrik császár, aki egyúttal a keresztapai tisztet is vállalta.

Ezekkel a gondolatokkal álltak Szent Imre királyi szülei az aranyos bölcső mellett. A király ráhajolt, megcsókolta kis fia szívét, mert az az Isten temploma volt és az Isten szent lelke lakott abban. Az édesanyja pedig keblére emelte őt, a maga tejével táplálta, a középkori nagyasszonyok mély hitével megemlékezvén arról, hogy az egek királynéja is így táplálta a kis Jézust (Wolfram v. Eschenbach: Parzival II.) és megemlékezvén Arany-szájú Szent János prédikációjáról: Az Úr Jézus a maga szent testét és véréát adja lelkünk táplálására, mert szeret, mint az az édesanya, aki nem bízza magzatát másra, hanem a maga tejével táplálja. (Hom. 61. ad pop. Ant.)

Szent Imre nevelője.

A gyermek első nevelője a szülő. A német közmondás a madarokról mondja: «Ahogyan az öregek énekelnek, úgy csipognak a kicsinyek», a magyar pedig azt tartja, hogy «az alma nem esik messze a fájától».

Szent Imre első nevelői is szülei voltak és mivel szüleinek oktatása és példája szent volt, az ő nyiladozó lelke is magába szívta istenfélő környezetének szellemét. A világ teremtetésekor Isten Szentlelke lebegett a vizek fölött. Szent Imre gyermeksege fölött is ez a tiszta lélek

lebegett. Sok függ ettől a lelki napsütéstől. Más bor terem Tokaj déli oldalán, mint az északi lejtőn. Más gyümölcs az olasz ég alatt, mint Szibériában. Szent István már zsenge gyermekkorában felajánlotta Imrét a magyarok Nagyasszonyának oltalmába és megtanította őt a lélek napjának, az Oltáriszentségnek csodálkozó szemléletére. A gyermeklélek fogékony a szent titkok iránt s mint a napraforgó a napot, a gyermek is keresi, szereti a kivizsgálhatatlan, végtelenül szép és jó Istent.

Ámde a legokosabb atya és a legjobb anya sem elég maga arra, hogy gyermekét az élet nagy küzdelmeire előkészítse. A szülőknek a tanításban és nevelésben segítőkre van szükségük, akik a szülői szeretet részrehajlása nélkül nyesik, vésik, hajlítják azt a testből és lélekből álló formátlan anyagot, hogy kiformálódjék az egész ember, az isteni képmás. Szent Imre életében is csakhamar eljött az az idő, amikor az édesanya már csak szemlélője és ellenőre lehetett fia magasabbfokú továbbképzésének, a királyi atya pedig az országlás gondjai közt maga nem lehetett fia tanítója az akkori tudományokban.

A jó szülőnek keresett kincs a megbízható tanító. Szent Imre szülői is jó tanítót kerestek és sokáig vártak és kerestek, míg rátaláltak.

Az Úrnak 1015. esztendejében történt, hogy a velencei származású Szent Gellért olasz bencéspap a Szentföldre indult és missziós útjában Magyarországot is útjába ejtette. A derék pap látta, hogy itt «sok az aratás, de kevés a munkás» (Lk. 19, 2.); munkát vállalt tehát a magyar földön, apostoli munkát. Így, az igehirdetés munkája közben Nagyasszony ünnepén ismerte meg őt Szent István király. E napon Szent Gellért Fehérvárott az akkori székvárosban prédikált. A király látta a szónok mély tudását és őszinte szentségét; nem is bocsátotta el udvarából, hanem maradásra bírta és rábízta Imre hercegnek nevelését.

A herceg akkor még csak nyolc esztendő volt. Ez az a kor, amikor a gyermeki szellem ébredezni kezd és szinte telhetetlen tudásvágygal lép a szülők elé. Ez az a kor, amikor a szülőkben fokozódik a felelősségteljes kérdés: *«Mi lesz a gyermekből.»* (Lk. I, 66.)

Hogy mi lesz, az függ Istentől, függ a nevelőktől és függ a gyermektől magától. A jó Isten nem foglal le magának minden munkát. Épen az az emberi élet szépsége és értéke, hogy a teljes Szentháromság egy Isten szerepet hágy az embernek a teremtésben, a megváltásban és a megszentelés munkájában. Amint Isten teremtette, megváltotta és megszenteli a világot, úgy végtelen kedvességben megengedi, hogy az ember is *alkothasson* valamit, sőt embert formálhasson önmagából, vagy másokból a maga képére és hasonlatosságára; önmagáért, vagy másokért elégtételi, *megváltó munkát végezzen* és segítse vinni Krisztus keresztiét; megengedi, sőt elvárja, hogy az ember közreműködjek a Szentlélek kegyelmével, nemcsak a maga *megszentelődésénél*, hanem másokénál is. Ez a hivatása a nevelőknek is.

Szent Gellértet ennek a teremtető, megváltó, megszentelő munkának lelkesedése hatotta át. Tanítványával átköltözött Esztergom várába, ahol a királynak palotája volt és ott oktatta Imrét az úgynevezett hét szabad művészetre, különösen pedig a latin nyelvre, az ékesszólásra és bölcselkedésre, a Szentírás ismeretére, a keresztény hit és erkölcs tanaira, a jámborság szüntelen gyakorlására.

Abban a korban sokat adtak a testi ügyesség kifejlesztésére is. Minden nemes *lovagnak* meg kellett tanulnia lovagolni, úszni, nyilazni, vívni, madarászni, vadászni, sakkozni és verset csinálni. Emellett a nagylelkűséget, a szolgálatkészséget és a bátorságot nevelték a lovag szívébe. A lovag mindennap szentmisét hallgatott és mindig kész volt Istenért, az Egyházért, a nők becsüle-

téért kardot rántani, mindig kész volt az Oltáriszentség tiszteletőrségére. (Nagy : Grál-lovagok. Győr, 1927.)

Szent István udvarába Gizellával nemcsak daliás német lovagok, leventék, hanem a keresztény lovagi szellem is bevonult és bizonyosak lehetünk abban, hogy Szent Imre herceget is ilyen lovagnak nevelték, annál is inkább, mert Szent Gellért nemzete, az olasz is ilyen lovagias szellemben élt, sőt Szent Gellért is ilyen lovagnak a fia volt s eredetileg a lovagok védőszentjének, Szent Györgynek nevét viselte, csak a szerzetesi neve lett Gellért.

A lovagi szellem nem volt olyan egyoldalú, mint ma némelyek *sportolási* szenvedélye. Ma úgyszólván csak a test kiműveléséről van szó sportegyesületekben, az is csak egy bizonyos irányban : vagy csak a futásban, vagy csak az úszásban, vagy csak a vívásban, vagy csak a labdarúgásban és így tovább, lélek, vallás nélkül. Akkor a lovag minden ügyességet tudott, egyet se vitt túlzásba és legelső kötelessége volt a «Gottesdienst», az Isten szolgálata.

Szent Gellért pap létére is kitűnően irányította Imre herceg testi és lelki kiművelését. Ne mondja senki : «nem adom gyermekemet papi kézre, nem adom apácaiskolába, mert ők nem nevelnek világra való embert, kiölik belőle az életvidámságot.»

Téved az, ki azt hiszi, hogy a katolikus iskola, a pap-tanárok, a szerzetestanárnők, apácák, csak a kolostor számára tudnak nevelni. A keresztény középkor lovagjait ők nevelték és azóta is a legkiválóbb férfiakat, nőket ők nevelik a világi életre is. Nem nevelnek ők fejlődésre, nem bocsátnak ők ki a világba búval-bélelt lelkeket, inkább az igazi életbátorságra, munkakedvre tüzelnek ; teherbíró, ép és szép lelkeket adnak a világnak, tiszta érintetlen testet és lelket a családnak. A koravén, korafáradt, leverte lelkeket, a bűn és a gonosz tudás nyafogó,

sótalan, vagy röhögő kamaszait a vallástalan nevelés adja az országnak. A papi és szerzetesi iskolák növendékei üdék, mint a harmatos virág és dalos szívvűek, mint a madár. Szent Gellért maga is ilyen volt. Nem irtotta a dalt és örömet, hanem ápolta. Ki lehet igazán vidám, ha nem a jó keresztény, akinek tiszta a lelkiismerete. Ismeretes Szent Gellértről az a legenda, hogy amikor csanádi püspök korában a kézimalomnál dalolva ért egy kis magyar lányt és az a püspök közeledtére abbahagyta a dalt, a püspök megdicsérte a leányka énekét és arra buzdította, hogy csak énekeljen tovább. Ez az első feljegyzés a magyar dalról. Falusi kislány énekelte és az öreg püspök nem némította el, hanem biztatta: «Kisleányaim, fiaim, csak énekeljetek.» Ez assisi Szent Ferenc szelleme, az a szeráfi lélek, amely azt mondja: «Lógassa fejét, aki az ördögé. Nekünk, kedves testvér, örvendünk kell az Úrban.»

A jó lelkiismeret vidámsága volt Szent Imre neveltésének célja és eredménye.

A krisztusi életbölcseesség.

Egy négyszázéves könyv, Szűz Szent Imre herceg egy ősi életrajza (az Érdy-kódex 1527-ből), így ír a gyermek-iffjúról:

A nemes üdvösségnek formája.

A jó életnek tüköre.

Szép liliomvirágnak édes illata.

Nemes, szép mennyei virágszál,

Aki, amint az Úr Isten malasztjából

szent gyökérről sarjadt;

azonképen, mint nemes virágszál, különbbnél-

különb gyümölcsöket termett és érlelt életében;

kinek kedves illatát megérezvén az ő szent atyja,

méltán mondhatta szent Izsák pátriárka mondását fiáról Jákokról :

«Ime az én fiam szép illata, mint szép virágokkal teljes mezőnek illata, akit megáldott az Úr Isten».

A jó szülők álma ma is az ilyen gyermek, az ilyen ifjú. Szűz Szent Imre élete ennek «a jó életnek tüköre».

Szent István édes gonddal őrizte ezt a drága gyöngyöt, a szent korona várományosát, a nemzet reményét. Hartvik győri püspök ezelőtt nyolcszázhuszonkét évvel (1108-ban) írja : «Szent István naponként *Krisztusnak és az ő Szűz Szent Anyjának ajánlotta fiát.*» Amily bizonyos, hogy Isten bőséges szent malasztja harmatozott alá a gyermekifjúra a szülői imák meghallgatásaképen, époly bizonyos az is, hogy minden gyermekre nagy hatással van az, hogy a környezet mit tart róla ; tehát Imrére is mély hatással volt az az érzés : Én nem vagyok a magamé, mert a szüleim remegnek értem, a nevelőim őriznek, a nemzet félti testemet, lelkemet, nekem meg kell becsülnöm magamat, hiszen mások is becsülnék és imáikba foglalják nevemet, mint a gyémántot arany-foglalatba. De mit tartson magáról az a gyermek, akit senki se őriz, senki se félt, akit még a szülője is veszendőbe hagy, vagy átoknak mond és tehernek tekint.

Imre nem lett kevély az őt körülvevő szeretettől és gondviseléstől, hanem *önérzetes* lett. «Én nem vagyok pocsék, hanem valami szent, valami drága, valami féltett. Féltenek a világtól, féltenek magamtól, a bennem rejlő gonosz hajlamoktól, féltik a bennem tündöklő tisztaságot, az isteni képmást. Kell, hogy én is megbecsüljem ezt, ezért én is vigyázó, ha kell, hát erős harcos leszek érte.» Ez az, amiről Krisztus, a jó Mester, a legjobb nevelő mondta : «Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek». (Mt. 26, 41.) Ez az, amiről mondta : «Nem jöttem békét hozni, hanem harcot és

kardot! » (Mt. 10, 34.) Harcot és kardot a boldogság gyilkosa, a bűn ellen, különösen a leggerzselőbb bűn : a test rendetlen kívánsága ellen.

Ezeket az erős, elszánt érzéseket itta be Szent Imre lelke a szent szülők, a szent nevelő és a szent olvasmányok lelkéből.

Hét-nyolc évig tartott az akkori tudományoknak az úgynevezett szépművészeteknek (trivium és quadrivium tantárgyainak) elsajátítása. Imre herceg tanulta az írás és olvasás, a számolás és latin nyelvismereten kívül a szónoklatot, a bölcsészetet és zenét, de legfőképpen *a krisztusi életbölcséséget*, amely nélkül a leghatalmasabb király is a bűn és világ rabja, a legkiválóbb tudós is ostoba tévelygő és a leggazdagabb Krózus is szegényebb a koldusnál. Szent Gellértől megtanulta azt, hogy a földi javak és a földi dicsőség nem érdemlik meg, hogy érettük mindent feláldozzunk, még a lelket is, de a lélek, az élet, az örök élet és annak útja az, ami mindent megér, még azt is, hogy trónt, vagyont, időt, életet adjunk érte, hogy azt megszerezzük. Minden csak költőpénz annak az egy igazi értékesnek, annak az egy igazán szükségesnek a megszerzésére. Szorgosak vagyunk és sok körül tördünk, pedig egy a szükséges, ami el nem vétetik tőlünk. (Lk. 10, 42.)

Mikor azt olvassuk, hogy Szent Imre megtanulta a földi javak és a földi dicsőség megvetését, az annyit jelent, hogy a földi jó és földi dicsőség megvolt neki, jó volt neki, de arra volt jó, hogy ráköltse a lelkiekre. A szentek ilyenek : nekik a vagyon, a hatalom és dicsőség nem cél, hanem csak eszköz, amivel Isten dicsőségét és az emberiség javát szolgálhatják. Szent Imrének a királyi sors olyan volt, mint a hegy a városnak, hogy messzire világítson akkor, amikor a nemzet egy új élet tengerén indul el és nagy szükség volt arra a hegyre épített városra és az éjtszakában is messze-messze elvilágító toronyra.

Neki a vagyon és a királyi fény csak arra volt jó, hogy magasabbrendű kötelességeket teljesíthessen és rajta keresztül *nagylelkűsége* ragyogott át. Hány ember van, aki csak arra használja jómódúságát, hogy maga élvezze, de belőle se családja, se nemzete, se Egyháza nem lát hasznot.

Szent Imre megtanulta Szent Gellértől az imádság és a szűzi tisztaság szeretetét.

A régi életrajzírók szűkszavúak ugyan, de nekünk nem sok fáradságunkba kerül annak elképzelése, hogyan nevelte Szent Gellért a királyi ifjút az imádság szellemére és *a szűzi tisztaság* szeretetére.

A királyi vár egyszerű szobájában. vagy a várkert százados fái alatt együtt ülve eljártak lélekben az ősforráshoz, a soha el nem apadó, tiszta kútforráshoz : Krisztushoz. A Szentlélek küldi oda az embert : «Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris». Merítsetek vizet az Üdvözítő kútforrásaiból. Iz. 12, 3.)

Imre herceg nem pocsolyából ivott, hanem tiszta forrásból, azért járt emelt fővel. (109. zs. 7.) Nem járt a tékozló fiak útján, nem is jutott el soha a sertések eledeléig. Ifjúi erejét nem pazarolta, mint Sámson Deliláh karjai közt és nem lakott Holofernes részeg sátrában.

Amint magát nem hurcolta meg a szennyben, úgy azt se tűrte, hogy mások betörjenek az ő lelkébe. Vigyázott, mint az, akinek van veszteni valója, van félteni valója. Hitte a Krisztus szavát : «A mennyek országa bennetek vagyon». (Lk. 17, 20.) Benne egy nagy nemzet reménye szunnyadt, mint a téli hó alatt a gazda reménye, az őszi búza ; benne az Árpád-ház életcsirái szunnyadtak, mint a magtárban a százszoros termés. Ebbe a granáriumba, ebbe a paradicsomkertbe, ebbe a szentélybe nem volt szabad bejárata se a sertécsordának, se hazug és vigyorgó ördögnek.

«Neked élek.»

Kegyes tanára, Szent Gellért megtanította Imre herceget *imádkozni*. «Szelíd és alázatos szívű Jézus, tedd szívemet hasonlóvá a te szívedhez.» «És ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól . . .» Megtanulta azt is, hogyan kell *a gonosz ellen küzdeni*. Megismerte azokat a fegyvereket, amelyekkel legyőzheti a kísértéseket: a kapzsiságot az alamizsnálkodás lelkével, az eszemisizmot a böjttel, a másokat letipró önzést önmegtagadással, az öntelt üreslelkűséget az imádsággal: «Öntsd lelkünkbe szent malasztodat, mert nálad nélkül semmik vagyunk, nálad nélkül semmit sem tudunk tenni, semmink sincs, amit nem úgy kaptunk és Isten kegyelméből vagyunk, akik vagyunk, az ő akaratából esik az egyik a világ egyik, a másik a világ másik szegletébe és jut az egyiknek királyi a másiknak szolgai szerep az élet színjátékában és mindegyik szerepet szépen kell megjátszani, neki kell megjátszani, Jézus szíve szerint. «Jézusom neked élek, Jézusom, neked halok, Jézusom, tied vagyok és az is akarok maradni.»

Ez az az életbölcseiség, amely *kedvessé* tesz Isten és emberek előtt. A szentek mind kedvesek voltak, különösen az ifjú szentek, mint Szent Imre herceg is. Ez is *Krisztus követése*. Róla van írva, hogy növekedett nemcsak korban, hanem bölcseiségben és kedvességben Isten és emberek előtt. A serdülő kor az a veszedelmes kor, amikor különösen kell vigyázni a ifjúnak és nevelőjének egyaránt, hogy azt az ifjú lelket valamely ébredező szenvedély el ne sodorja, mert, ha elsodorja, akkor növekszik ugyan az ifjú korban, szaporodnak ugyan az évek számai, de fogy az életbölcseisége és helyét *a kevélység* váltja fel, mely egy az ostobasággal, a saját erejének túlbecsülésével, az Isten, a világ és emberek becsmérlésével, azzal a lázadó szellemmel, amely az isteni, a szülői

és állami törvények ellen lázad és csak egy törvényt ismer: az *önfejtiséget*, amelyet a zabolátlan indulatok fűtenek. Az ilyen ifjúban csak az évek száma növekszik, de a lélek fogy, a bölcsesség fogy és fogy a kedvesség is. És *mi a kedvesség?* Az, hogy öröm nézni, öröm hallani, öröm a közelsége, öröm a munkája. A szentek kedvesek voltak, vagyis örömszerzők. Nem voltak bosszúságára, keserűségére, bántására senkinek, hanem pusztá jelenlétük is örömet, vigasztalást hozott, mint ahogyan a tűz melegít és világít. Szűz Szent Imre ifjúsága növekedés volt ebben a krisztusi kedvességben.

Van egy dögvészes bűn, amely megállítja a korban való növekedést, elapasztja a test erejét, elhervasztja az arc rózsáját, kioltja a szemek tüzeit, porral, köddel, füst-felhővel takarja el a lélek elől a bölcseséget és az Istent és megöli a kedvességet, meghozza a fejlődátó, bumfordi, durva lelket, maga körül romlást és hullaszagot lehel. Ez a szemérmertlenség, a *bujaság* lelke. Szűz Szent Imre talán találkozott az udvari életben ezzel a gonosz lélekkel, de bizonyosan szent bencés tanárától is hallott róla, azért van az, hogy annyira megútálta ezt a lélekölő és örömgylkos bűnt.

Van egy erény, amely biztosítja az ifjú délceg fejlődését, minden sportnál jobban gyarapítja a testi erőt és üdeséget; egy erény, amelytől az orcák rózsásak, a szemek csillagtűzűek, a lélek Istent lát, égbe lát és bölcseségre nyílik; egy erény, amely kedvessé tesz, mint a virágot illata és színe, mint az eget kéksége, a havat fehérsége, a gyümölcsöt zamata, egy erény, amely nem halált, hanem életet lehel és nem hullaszaga van, hanem liliomillata; és ez az erény a szűzi tisztaság, a szemérmertesség. Talán látta is valahol. Talán látta is valahol valakiben Szűz Szent Imre herceg ezt a liliomos lelket, talán nem is kellett messze mennie, hogy lássa; de bizonyosan hallott róla szent tanárától, azért van az, hogy

annyira megszerette ezt az életet lehelő és örömszerző erényt.

Sokan nem értik Szent Imrét. Nem megy a fejünkbe az ő szüzessége. Nem értik, mert nem ismerik ezt az erényt, annak szépségét, boldogító erejét. Benne valami angyalit hord szívében az ember, valamit a mennyországból, valami kimentett kincset az elveszett paradicsomból. Aki ezt elveszti, az a mennyországot talán még nem vesztette el, de elvesztett valamit, valamit a paradicsom elzárt kertjéből, azt az utolsó megmentett kincset.

Szent Imre herceg ezt a kincset féltette és őrizte. Ez az, hogy szűz volt.

Mindennek megvan a maga oka, az ilyen nagy dolgoknak, közönséges ember számára szinte érthetetlen dolgoknak is oka van. Szent Pál apostol mondotta: «Mindent győzők azáltal, aki engem erősít». (Fil. 4, 13.)

Valakit nagyon kell szeretnünk, hogy valami igen nagy dolgot tudjunk cselekedni. Szent Imre nagyon szerette Krisztust és ez mindent megmagyaráz, igen szerette családját és nemzetét és ebből is sokat megérthetünk. De igen szerette önmagában is a halhatatlan értékeket is. «Qui sibi nequam est, cui alii bonus?» (Eccli. 14, 5.) Aki magához komisz ember, ki máshoz lesz az jó. Aki magát a pusztulás mocsarába viszi, kit nem visz bele? Senki nem dobhatja oda becsületét, tisztaságát, életét csak úgy, hogy másnak ne ártson. «Senki közülünk nem magának él és senki közülünk nem magának hal meg — mondja Szent Pál apostol — akár élünk, akár halunk, az Úré vagyunk.» (Róm. 14, 78.) Minden élet és halál, minden cselekedet, a lelkem üdve, vagy kárhozata is valahogyan közjó; vagy rontja, vagy javítja a statisztikát; vagy rontja, vagy javítja a családom jó nevét; vagy rontja, vagy javítja mások jólétét; vagy rontja vagy javítja a magyar becsületet; vagy rontja vagy

javítja a katolikus keresztény név dicsőségét. Én talán elmegyek, eltűnök vagy elmenekülök, de itt marad atyám, anyám, családom, nemzetem, Egyházam, Krisztusom neve meggyalázva ; azért «úgy világoskodjék az én világosságom, az emberek előtt, hogy látván cselekedeteimet, dicsőítsék Atyámat, aki a mennyekben van» és dicsőítsék szüleimet, akik e földön remegnek érettem. Úgy vigyázok életemre, hogy az közjó, a nemzet közkincse az egek közkincse ; úgy vigyázok, hogy az én szívemet Jézus nézi. Nem élek magamnak. Nemzetem ! neked élek ! Jézusom ! neked élek.»

Jól végiggondolva ez volt az első magyar királyfi és trónörökös életértékelése és ez megmagyarázta, hogyan maradt ő tiszta, mint a liliom. Az ilyen férfi nem lehet se testileg, se lelkileg öngyilkos. Ahová ő lép, ott nem ég ki a fű és nem hervad el a virág.

Leckék a tiszta férfiúságról.

Míg Imre herceg a tisztaság liliomát csak úgy őrizte, ahogyan mindenki köteles megtartani Isten VI-ik parancsolatát, addig nem lépte át az erénygyakorlás közönséges mértékét, de, amikor örök szüzességet fogadott, olyasmit tett, ami már nem parancs, hanem evangéliumi tanács ; olyasmit tett, ami felülmulja a közönséges mértéket és nagyobb tökéletességet, az erény hősi fokát jelenti. Tudta ő azt, hogy mindenkinek szól a parancs : «Ne paráználkodjál», tudta ő azt, hogy mindenkinek kötelessége tisztán maradni az oltárig és hűnek a sírig, de tudta azt is, hogy Krisztus ennél többet tett : tiszta maradt haláláig, szűz anyát választott és bár nem parancsolta, de másoknak is tanácsolta a szüzi állapotot.

Szent Gellért királyi tanítványának csorbítatlanul bemutatva az Úr Jézus tanítását és bizonyosan elolvasták és átelmélkedték együtt a könyvek könyvét : a Szent-

írást. Nem haladhattak el szó nélkül és meggondolás, megbeszélés nélkül azoknál a szentírási szavaknál, amelyek a szüzi állapotot jobban ajánlják a házasságnál. Imre herceg kíválósága pedig éppen abban van, hogy a jó helyett a jobbat választotta.

Mélyen megragadták lelkét az Úr Jézus szavai a szüzességről. Mikor egyszer az Úr Jézus a házasság felbonthatatlanságáról beszélt és arról, mily nagy bűn az elválás, voltak, akik azt mondták: «Ha úgy van dolga az embernek feleségével, nem hasznos megházasodni». Erre az Úr Jézus kifejtette, hogy a nőtlen állapot nem minden esetben egyformán értékes. Más az, ha valaki születésénél fogva alkalmatlan a családalapításra; van akit az emberek tesznek arra képtelenné; és vannak *akik maguk mondtak le a házasságról a mennyek országáért*. Ez a Krisztus szíve szerint való örökös szüzesség, de ez nem parancs, csak tanács, amelyről az Úr Jézus ugyanakkor azt mondotta: «Nem mindnyájan fogják fel az igét, hanem akinek adatott. Aki felfoghatja, fogja fel». (Mt. 19, 1—12.) Aki nem foghatja fel e megtartóztatást, annak számára nincs más út, mint a tisztes házaselet. Aki tisztes házaseletet él, nem vétkezik. Jobb megnősülni, jobb férjhez menni, mint vétkezni és égni. (I. Kor. 7, 9.)

Szent Imre herceg azok közül való volt, akik felfogták az igét, mert bizony akkor is, most is sokaknak kemény beszéd ez és nem megy a fejükbe.

A Szentírás más helyei segítenek, hogy jobban megértsük, mi ebben Krisztus Urunk akarata.

Az Úr Jézus *angyali állapotnak* mondja ezt. «A feltámadásban (vagyis a másvilágon) — így szólt — nem házasodnak, sem férjhez nem mennek; hanem lesznek mint az Isten angyalai mennyben.» (Mt. 22, 30. Lk. 20, 34, 36.) Szent Imre herceg nemcsak a bűnt nem követte el, nemcsak a bűnt utálta, hanem azon gondolkodott, hogy örökös szüzességet fogad. Tiszta volt, de tiszta is

akart maradni örökre és akik szerették őt, nem bánták, hogy így gondolkodik, sőt óhajtották, bár mindig maradna meg ebben az anyagi kedvességben, amely velejár a liliomtisztasággal ; úgy hogy róla is el lehetett mondani azt, amit Szent István első vértanuról és szerpapról mond a Szentírás : «Rája nézván mindnyájan, akik a gyülekezetben ülnek vala, láták, hogy *orcája olyan, mint az angyal orcája*». (Ap. Cs. 6. 16.)

Akik szerették, azért imádkoztak, maradjon ilyen hófehér a lelke és ilyen liliomtisztá a teste ; imádkoztak, mint a gazda imádkozik, hogy vetését a fagy, a jégverés, az aszály el ne pusztítsa ; remegtek érte, mint az édesanya leányáért, vagy a vőlegény menyasszonya tisztaságáért. A szülei és nevelője úgy éreztek érte, mint ahogyan a mai kor egy költője ír a szüzi ártatlanságról :

Oly tiszta, szép vagy, érintetlen,
Miként a rózsaszál ;
Ha rád tekintek, sír a lelkem
S szempillám könnyben áll.
Kezem fejedre téve kérem
a mennyei Atyát,
Hogy tartsa tisztán, hófehéren
Szívednek liljomát.

Maga a jó Isten is ily óhajtással tekint le minden földi ártatlanságra. Imre herceg az ószövetségi Szentírásban is ilyen isteni kinyilatkoztatásokat talált :

»Ó mily szép a tiszta nemzetség fényességben ! Mert halhatatlan annak emlékezete, mivel mind az Istennél, mind az embereknél ismeretes. Mikor jelen vagyon, követik őt ; mikor eltávozik kívánják és koronázottan örökké diadalmaskodik, a fertőzetlen viadalok jutalmát megnyervén». (Bölcs. k. 4, 1—2.) «Aki a szív tisztaságát szereti, annak ajkai kedvességeért barátja lesz a király». (Példab. 22, 11.)

Az újszövetségi, krisztusi biztatások még édesebbek : «Boldogok a tisztaszívűek, mondja az Úr Jézus, mert ők meglátják az Istent». (Mt. 5.) Sok embernek, már fiatal embernek is, miért «nincs Isten»? Azért, mert nincs többé tiszta szíve. És mióta nincs Isten? Mióta nincs tiszta látása, tiszta szeme? «Szeretnék egy tiszta életű embert látni, aki tagadja Isten létét. Ilyen nincs». (La Bruyère.) «Nincs más hitetlen, csak a piszkos lélek» — mondja Szent Ágoston. Szent Imre szemei tiszták voltak, azért hite is rendületlen volt. «A fedhetetlenség közel visz az Istenhez». (Bölcs. k. 6, 20.) Szent Imre ott állt az Úr színe előtt és szerette ezt a tiszta levegőt, mint a sas a magasságokat.

Szent Imre életrajzát nem lehet megírni a Szentírás útmutatása nélkül, sem az ő örök tisztaságát nem lehet megmagyarázni és nem lehet megérteni a Szentírás és a szent hagyomány segítsége nélkül. Amit az Úr Jézus jelzett, azt az apostolok bővebben magyarázták. Szent Pál, Szent Péter, Szent János apostol levelei a szűzi tisztaság ajánló levelei.

«Kérlek . . . titeket, atyámfiak, így szól Szent Pál apostol, kérlek az Isten irgalmasságára, hogy a ti testeteket adjátok élő, szent és Istennek kedves áldozatul és így a ti szolgálatotok okos legyen». (Rom. 12, 1.) «Miképpen egyez meg Isten temploma a bálványokkal? Mert ti az élő Isten temploma vagytok . . .» (II. kor. 6, 16.) «Lélek szerint járjatok, úgy a test kívánságait véghez nem viszitek. Mert a test a lélek ellen kívánczik . . . A test cselekedetei . . . paráznaság, tisztátalanság, szemtelenség, bujaság . . . részegség, tobzódás és ezekhez hasonló . . . Akik efféléket cselekszenek, Isten országát el nem nyerik. A lélek gyümölcsei pedig ezek : szeretet, öröm, békesség, türelem, kegyesség, jóság, hosszútűrés, szelidség, hit, szerénység, megtartóztatás, tisztaság. Akik pedig Krisztuséi, testüket megfeszítették a vétkekkel és

kívánságokkal együtt. Ha lélek szerint élünk, lélek szerint járjunk is». (Gal. 5, 16—25.) Szent Imre élete ez a lélek szerint való élet, amelyben a test kívánságai megfeszítettettek. «Ez tudniillik az Isten akarata — mondja az apostol — a ti megszentelésetek, hogy megtartóztatásotok magatokat a paráznaságtól, hogy tudja mindenitek bírni az ő edényét szentségben és tisztességben, nem a kívánság ösztöne szerint, mint a pogányok is, akik nem ismerik az Istent». (I. Thess. 4, 3—5.) Szent Imre ezt a szentséget és tisztességet választotta, azt a «több-életet», amely a pogány élet felett, az ösztönös élet felett ragyog. «Mert nem hívott minket az Isten tisztátalanságra, hanem szentségre. Azért, aki ezeket megveti, nem az embert veti meg, hanem az Istent, aki az ő Szentlelkét is belénk adta». (I. Thess. 4, 7, 8.) «Magadat tisztán tartasad» (I. Tim. 5, 22.) mondja szent Pál apostol; ezt harsojja a Szentlélek harsonája; ami mást mond, nem tőle, hanem gonosz lélektől vagyon.

Szent Péter apostol is azt írja: «Szerelmesim, kérlek titeket, mint jövevényeket és zárándokokat, tartózkodjatok a testi kívánságoktól, amelyek a lélek ellen harcolnak». (I. Pét. 2, 11.) Szent János a szűzi apostol így ír: «Irom nektek ifjak, mert erősek vagytok, és az Isten igéje megmarad bennetek, és a gonoszt legyőztétek: Ne szeressétek e világot, sem azokat, mik e világban vannak. Ha ki e világot szereti, nincs abban az Atyának szeretete. Mert mind, ami e világon vagyon, a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége, mi nem az Atyától, hanem a világtól vagyon. És e világ elmúlik és az ő kívánsága, aki pedig Isten akarátát cselekszi, mindörökké megmarad». (I. Ján. 2, 14—17.)

És ismét Szent Pál mondja: «Mindaz, aki a küzdésben tusakodik, mindentől megtartóztatja magát; és azok ugyan, hogy hervatag koszorút nyerjenek, mi pedig hervadatlant. Én tehát úgy futok, nem mint bizonytalanra,

úgy vívok, nem mintha a levegőt verném». (I. Kor. 9, 25, 26.) Szent Imre ilyen atléta volt, Krisztus leventéje ; futott, vívott, versenyre állt ki azon a versenypályán, amelyen nemcsak hervatag, hanem hervadhatatlan koszorút is lehet szerezni.

Az isteni kinyilatkoztatás alapján állva, az Egyház a tisztaság három fokát különbözteti meg : a szűzi, a hitvesi és az özvegyi állapot tisztaságát. Szent Jeromos azt mondja : Az Úr Jézus példabeszéde szerint az a mag, mely az út szélére, vagy a kemény sziklára, vagy pedig a tövisek közé esik, az elvész, csak az hoz százszoros, hatvanszoros, harmincszoros termést, amely termőföldre hullott. «A százszoros termés a szűzeké, a hatvanszoros az özvegyeké, a harmincszoros a házaselekeé». (S. Hieron. in. c. 13. Matth.)

Szent Gellért bizonyára ismertette királyi tanítványával a keresztény tisztaság e három fokozatát, a Szentírás és a szent hagyomány erre vonatkozó okmányait, sőt ott állt ő maga is a szent benedekrend szüzességi fogadalmával, mint élő példa a tanítvány előtt. Tanítványa nem volt vak és elfásult, hogy ne lett volna kíváncsi paptanárának életmódjára és ne kért volna magyarázatot a szerzetesi élet fogadalmairól, köztük az örökös tisztaságról. Szent Gellért bizonyára elmondta azt is, milyen eszközök kellenek a tisztaság megőrzéséhez. Bizonyára elmondotta, hogy kell vigyázni az embernek szemeire, füleire, társaságára, olvasmányaira. Bizonyára felolvasta neki Szent Pál szavait : «Sanyargatom testemet és szolgálat alá vetem». (I. Kor. 9, 27.) Bizonyára elmondta, mennyit kell imádkozni a tisztaságért és mennyire kell szeretni a tisztaság szeplőtelen példaképeit : Krisztust és az ő Szűz Anyját és mily gyakran kell venni a szűzeket nevelő kenyeret, az Oltáriszentséget. Bizonyára elmondta, hogy voltak, akik a hóba temetkeztek, a tóba vetették magukat, vagy, mint Szent Benedek

ártatlan testükkel a tövisek közé feküdtek, hogy a test kívánságait elnémítsák.

«A test a lélek ellen vágyódik». (Gal. 5, 17.) A lélek uralását meg kell tartanunk minden áron. Krisztus győzedelmes leventéje a lélek pártján van. Tisztaságodat csak egyszer vesztheted el. Jaj, ha egyszer elestél és a lejtőn megindultál! Könnyű az esés, de nehéz a felemelkedés. Minden ifjú és hajadon, aki tiszta, az Isten dalos pacsirtája, a vigasztaló Szentlélek galamb-fiókája; de aki elbukott, száraz ágon károgó varjú lett és ha vérkönnyeket hullat is, nem lesz többé az, aki volt.

Kár a szívemért, amelyben tűz lángolt,
Meleget árasztott, messzire világolt.
Kár a szememért; meleg volt és tiszta
Az Isten mosolyát sugározta vissza.
Kár a véremért: lassúbb a járása
Hol a frissesége, fiatal izzása?
Kár értem, kár, kár! Mennyi minden voltam!
Édes ifjúságom itt hever most holtan!
(Radványi.)

Szomorú dolog az, amikor nincs, aki megértse a lélekfertőzés iszonyúságát és megértse, mily kincset hordoznak és féltenek a Szent Imrét a maguk szívében. «Nem tudjátok-e, hogy az Isten temploma vagytok és az Isten lelke lakik bennetek? Ha pedig valaki az Isten templomát megfertőzteti; elveszti az Istent. Mert az Isten temploma szent és az ti vagytok». (I. Kor. 3, 16—17.)

Szent Imre és fajunk ereje.

Voltak királyi szülők, akik inkább halva kívánták látni gyermekeiket, mint a halálhozó bűn fertőjében. (Szent Lajos király anyja, Blanka; IV. Károly magyar király.)

«Minden bűn, írja Szent Pál apostol, amelyet az ember elkövet, a testen kívül van ; de aki paráználkodik, a saját teste ellen vétkezik». (I. Kor. 6, 18.)

A testem pedig nemcsak az enyém. A nemzeté. A fajtámé. Az emberiségé. Azért, aki ellene vét, az emberiség életfája ellen is vét. Vét nemzete, vét a saját faja ellen, azért a magyar ember a kicsapongót és paráznát nemtelennek és fajtalannak mondja.

«Paráznaság és bárminemű tisztátalanság... ne is említessék köztetek, amint a szentekhez illik ; se szemérmertlenség, vagy ostoba beszéd, vagy trágárság, ami nem illik», (Ef. 5, 34.) mondja Szent Pál apostol. «A paráznának, írja Szent János apostol (Jel. k. 21, 8.), az ő részük a tűzzel és kénkövel égő tóban leszen».

Sodomát és Gomorrhát Isten a bujálkodók miatt temette el kénköves tüzes esővel. Így merülnek el majd a nemzetek és családok a bujaság miatt. «A bűn jutalma a halál», (Rom. 6, 23.) kiáltja az apostol ; és ez az a bűn, amely nemcsak azt öli meg, aki elköveti, hanem a bűnös családtirtóvá, nemzetirtóvá, fajirtóvá lesz, mert azt az ösztönt, amelyet a Teremtő Isten a házaselet keretein belül az emberiség fájának virágoztatására és gyümölcsöztetésére rendelt, ezek a fajtalanok a törvény kereteit áttörve, szabadjára eresztik. Hasznos a tűz, de csak az élet szolgálatába befogva, és ha kipattan a tűzhelyből, vagy a kazánból, házakat, vetéseket, városokat pusztít el. Hasznos a folyam árja és a tenger, de ha elhagyja medrét és áttöri gátját, sárba temeti a világot. «Ne paráználkodjál». Ez volt Szent Imre érzése e kényes pontban, amelyben annyi végzetes könnyelműség szedi áldozatait.

Ő csupa erő és egészség volt testben és lélekben. És te? Mi vagy te? Az vagy-e, aminek Isten szánt, vagy belepancsoltál Isten terveibe? Miért akadt el fejlődésed? Miért tört derékba a régi szép ifjúság? Hová inalt el a régi

kedv és kedvesség? Hová a régi hit? «A tisztaság közel vezet Istenhez» (Bölcs. 6, 20.), ellenben «az érzéki ember nem fogja föl, ami az Isten lelkéből származik». (I. Kor. I. 2, 14.) Miért nem kell neked Szent Imre? Miért nem kell neked édesanyád szava és szeme? Te vagy a fa, amelyen titkos féreg foga rág! Nem lehet büntetlenül vétkezni. Már a földi büntetés is rettenetes. Eltékozoltad lelked mennyekzős ruháját. Rabruhát, gyászruhát, condrát aggatott rád a bűn. Beesettarcú karikásszemű, üres, buta tekintetű lettél, a kezed reszkető, hideg és izzadó; görnyedt hátú lett a régi ártatlan ifjú; álmatlan, ideges, fejfájó, kehes, göthös a régi dalia; homlokán a titkos bűn nyilvános büntetése. Nem beteg és mégis sápadt. Ég, elég; a halál felé, a pokol felé lobog ez a gyors égés. «Amely nap a fáról eszel, halállal halsz». Ez a paradicsomkert jégverése. Megindult valami élve rothadás, a tüdővésznek egyengetik az országútját, a bujakór, a hátgerincsorvadás, az elhülyülés, a «hüdéses butaság» (paralysis), a megvakulás szörnyű fizetése jön szembe azokkal, akik a keskeny krisztusi út helyett ezt a széles utat járják. «A bűn zsoldja a halál». Te ne légy a bűn Landsknechtje, a bujaság zsoldosa, hanem a Krisztus leventéje. Szent Imre is Krisztus leventéje volt és hívogat: «Kövess engem!»

Felelős vagy. Rettenetes felelősség van vállaidon. Feelsz leendő feleségedért, szegény gyermekeidért. Mit akarsz? Rongyot, roncsot, kifacsart citromot, fertőzött testet akarsz vinni a családi életbe, amikor a feleségedtől harmattisztaságot vársz és angyali gyermekekről álmodsz? «A rossz fa nem teremhet jó gyümölcsöt». Rettenetes felelősség van vállaidon. Te, aki a bűn útján tékozolod azt a kincset, amelyet drága hozományképen kellene elvinned a családi életbe, megéred azt, hogy vádlóid lesznek feleséged betegsége, gyermekeidnek vézna, nyomorék teste és röptelen lelke. A Te bűneid miatt lesz rajtuk a fenyték.

Tekints Szent Imrére. Vedd föl a harcot a hétfejű sárkánnyal. Kiáltsd a csábítónak: 'Nem, nem, soha! Azt hiszed, hogy a szentnek könnyű volt? Szent Imre is megküzdött a lilioméért.

Előtted a küzdés, előtted a pálya.

Az erőtlen csügged, az erős megállja.

Tudod-e az erő micsoda? — Akarat,

Mely előbb, vagy utóbb, de borostyánt arat.

(Arany.)

A nemzeti erő és vagyon legbecsesebb tétele az el nem tékoztolt serdülő erő (inexhausta pubertas, Tacitus). Nemcsak Szent Imre lelke, nemcsak a te lelked épsége, hanem Magyarország sorsa függ ettől. A VI. parancs a nemzet erejének védőpajzsa, aki ezt fessegeti, az az a féreg, amely a hatalmas tölgyet is elkorhasztja. A rómaiak világbirodalmát ellenségei nem tudták legyőzni, csak a bűn. Nem hiszek Magyarország feltámadásában, ha annak ifjúsága nem őrzi lelkének, testének érintetlenségét. «Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?» (Petőfi.) Minden ország támasza és talpköve a tiszta erkölcs, mely ha elvész, Róma megdől s rabigába görnyed». (Berzsenyi.)

A sátán egyszer csapatszemlét tartott csatlósai, a bűnök felett. Mindegyik bűn eldicsekedett erejével és sikereivel. A harag, az irigység, az iszákosság, a játékszenvedély és a többi ördögcsatlós és kerítő, mind azt bizonyíttgatta a Sátánnak, hogy ő a legérdemesebb szolgálja, hogy ő tett a legtöbb szolgálatot pokolbéli urának. A sátán a fajtalanság majompofájú szellemének ítélte az első díjat, mert «mála van a legélesebb kard és a leghalálosabb méreg; neki hatalmában áll, hogy egész nemzeteket tönkretessen». (Dr. Tóth Tihamér: A tiszta férfiúság. Budapest, 1924.)

Szűz szent Imre herceg ennek a nemzetgyilkos bűnnek

kiáltotta oda dacos dobbantással : «Nem, nem, soha !» Mindaz, aki ennek a bűnnek akár a maga, akár a mások lelke előtt kaput nyit, az gyilkos, az a nemzet sírásója. Te hőse, alapvetője légy a nemzetnek, nem sírásója.

Életre-halálra állj ellen. Hazádért és lelked boldogságáért életre-halálra. Ez a szentimrei gondolat. A Teremtő tervei a legjobbak és azok tiszták. «Mit használ Istennek — írja a Szentírás — ha te becsületes vagy? Vagy mit adsz Neki, ha életed tiszta marad? (Jób. 22, 3.) Csak neked használ ez ! A csillagot nem tudod sárral elérni, de magad elmerülhetsz a sárban. Ne merülj el. «Ne paráználkodjál». Nem az a gyáva, aki a «röfögő» barátoknak nem enged, hanem, aki enged. Hagyd ott őket. Ne ijedj meg ördögi röhejüktől.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Legyen elved, hited.
És ezt kimondd, ha mindjárt
Véreddel fizeted.
Százszorta inkább éltedet
Tagadd meg, mint magad !
Hadd vesszen el az élet,
Ha a becsület marad.

(Petőfi.)

Senki se mondja azt a hetyke szót : «Nekem úgysem árt !» Szent Imre se mondta. Mindenkinek árt. Itt egyetlen óvószó : kerülj a bűnt. Nem igaz, ezerszer nem igaz, hogy az a férfiasabb, aki odadobja magát a bűnnek. Egy dunamenti, egészségtelen vizű faluról beszélnek, hogy ott mindenkinek golyvája van és hogyha egy rendes nyakú ember jelenik meg köztük, a gyerekek gúnyolódva mutatnak rá : «Nézzétek, milyen ember ez ! Nincs is golyvája.» Ilyen hülyeség a paráznak gúnyja a tiszták felett. A szamár is többre becsüli a kórót, mint a rózsát ; a béka is jobbszereti a pocsolyát, mint a trónust. De te nem vagy szamár és nem vagy béka.

Nem igaz, ezerszer nem igaz, hogy az ifjúnak ki kell tombolnia magát ! Nem igaz, hogy a tiszta élet betegséget hoz. Az igaz, hogy ne játsz a tűzzel. Az orvosi tudomány, az igazi orvosi tudomány, amely nem állt be a bűn szolgálatába és pénzért nem aljasodott le a testiség szolgájának, az igazi orvosi tudomány azt mondja : Ne paráználkodjál ! A tiszta élet egészség, a kicsapongó élet a fertőzés és rothadás veszedelme. Olyan betegség nincs, amelyet a tisztaság és szüzesség okozott ; de förtelmesek a betegségek és bajok, amelyeket a bujaság zúdít egyes emberekre, családokra és nemzetekre. A kórházak, az örültek házai és a börtönök tele vannak a bujaság áldozataival. A természet szava az Isten szava és ez a szó azt mondja : Nincs más út, csak az önmegtartóztató élet vagy az egynejtű tiszta házasság, a többi mind a kárhozatba visz.

Küzdj és bízva bízzál ! Legyenek tiszta gondolataid, ne kívánd és ne akard a bűnt. Ne legyen a lelked a szennyos érzések, trágár gondolatok és akaratok országútja. Legyen ott tilos az átjárás minden gonosznak. Vigyázz a szemeidre. Vigyázz olvasmányaidra. Vigyázz, kikkel társalogsz, hol szórakozol ! Nemcsak az a zsvány, aki lop és rabol, hanem az is, aki lopni akar. Nemcsak az a parázna, aki cselekszi a bűnt, hanem az is, aki kész a bűnre. Ha táncba mégy, ne a bűnt keresd. Légy lovagias. Tiszteld a nőt és védelmezd, mint a kertész félti a virágzó fát, vagy a gazda a virágzó vetést, mint az édesanya ártatlan kis lányát, mint te félted hugocskádat. A keresztény lovagias érzés azt parancsolja, hogy véd meg a nőt nemcsak a mások, de a magad szemérmetlen támadásaitól, szavaitól, sőt gondolatától is. Akarj tiszta lenni és tiszta lész és megadatik neked a diadal öröme. «Győzd le a földet és csillagokat nyersz helyébe.» (Boëthius.)

Ez Szent Imre megdicsőülésének útja is. Sohase henyélj. A tétlenségben az ördög ád dolgot az embernek.

Kelj korán. Reggeli felébredés után ne maradj az ágyban. Az ördög nagy úr, későn kel fel. Ne legyen olyan órád, amikor «semmit sem csinálsz». «Munkásság az élet sója, a romlástól mely megóvja.» (Tompá.) Szeresd a természetet. Ne bujd a szobát, se a korcsmát, se az istállót, se a műhelyt, ha nincs már dolgod. Szeresd a természetet, az erdőt, a mezőt, a hegyet, a vizeket. Menj a szabadba, azok tiszták és tisztán tartanak.

Legyen egy atyai jóbarátod, akinek tanácsát követheted és ez a gyóntatód. Szent Imre ebben is példaadó. Ne vak vezessen világtalant. Ha el akarsz veszni, akkor «csak kérj tanácsot a vallásról a vallástalan embertől, az igazságról az igazságtalantól, a háborúról a gyávától, a tisztességről a gazembertől, a munkáról a lusta szolgától ! Nem ! Mindezekről ne kérj tanácsot. Hanem légy bizalommal egy szent férfiúhoz, akiről tudod, hogy tiszteli az Istent.» (Jéz. Sir. 37, 12—15.) «Jaj, annak, aki egyedül áll — olvassuk a Szentírásban — ha elesik, nincs senki, aki őt felemelje.» (Préd. 10, 4.) Nagy áldás az, ha van az ifjúnak jó lelki vezetője. Ott a legnagyobb a veszély, ahol nem kell a lelki orvos, nem kell a lelki vezető.

De még a lelki vezető sem elég. Krisztus azt mondta : «Nálam nélkül semmit sem tudtok tenni !» (Ján. 15, 5.) Krisztus kell. Krisztus nélkül nem megy, de mindent győzők Krisztussal, aki engem erősít.» (Fil. 4, 13.) «A mi Urunk Jézus Krisztus által», aki az Oltáriszentségben erőm, éltetőm lesz. «Nem én, nem én, hanem Isten kegyelme velem.» (I. Kor. 15, 10.)

Azért kívánja oly sokszor az Egyház : Dominus vobiscum ! «Az Úr legyen veletek.»

Szent Imrét 'Szent Gellért ilyenforma leckéken át vezette el az angyali tisztaság szeretetéig. (Lásd : Tóth T. i. m.)

A csillag, akit követünk.

A régi pogányokban is fellobbant a vágy: jó lenne úgy élni, ahogyan igazán szép, ahogyan igazán tökéletes, szent és isteni», de alig tettek egy-két lépést, elakadtak; nem tudták bizonyosan; honnét, hová? Ki is mondták a fájdalmas panaszszót: *Nincs, akit kövessünk!*

Nekünk Szent Imrében példaadót adott az Isten. Van, akit kövessünk.

Szent Imre megtanulta Szent Gellértől, hogy Istennel szemben még a királyi trónuson is felelősek vagyunk és onnét is le kell szállanunk a hódolatra. A nemzet örömmel hajol meg olyan trón előtt, amely viszont Isten oltára előtt borul le. Az alattvalóknak megnyugvásukra szolgál az a tudat, hogy a királyi család, amely Isten kegyelméből följük helyezkedett, Istentől függ és a király, aki a nemzet hajóját irányítja, leborul az Oltáriszentség trónja előtt és odajár tanácsért, hogy népét helyesen kormányozhassa. A magyar nemzetnek ilyen királyai voltak és ilyen királyt akar most is.

Szent Imre ilyennek készült. Király és nemzet viszonya olyan forma, mint a vőlegény és menyasszony viszonya. Az apostol szerint: «Az asszony feje a férfi: A férfi feje a Krisztus.» (I. Kor. 11, 3.) Csak ott rabszolgai a nő helyzete, ahol a férfinak nem feje a Krisztus. Csak ott rabszolgai a nép helyzete, ahol a királyokat és vezetőket nem Krisztus érzése és gondolatai hatják át. A nemzet feje a király, a király feje a Krisztus, a királyok királya. Szent Imre olyan trónörökös volt, akiben a krisztusi szeretet jutott uralomra a nemzet felett.

Másik megnyugtató látvány a nemzetnek az, ha látja, hogy a király és a jövődöbéli király maga is tartja az isteni és emberi törvényt. «Nekem ne parancsoljon az — mondja a nép — aki maga se ismer se Istent, se embert», ámbár magasabb érdekből, a közrend fenntartása végett

a krisztusi tanítás nem enged különbséget tenni az engedelmesség dolgában pogány vagy keresztény, rossz vagy jó úr és király, feljebbvaló vagy kormány között. «Mert ez az Isten akarata» (I. Petr. 2.), hogy ne legyünk lázadók, ne tagadjuk meg a törvénynek tartozó engedelmisséget csak azért, mert a feljebbvaló bűnös ember. «Adjátok meg a császárnak, ami a császáré», mondja az Úr Jézus. (Mt. 22.) Nem tesz különbséget abban, milyen emberek. A bűnös ember nem lehet akadály, csak a bűnös parancs vagy törvény.

Szent Gellért szívébe véste Szent Imrének a következő életszabályt: «Tulajdonképpen senki sem mondható királynak, csak aki maga is Isten szolgálója; aki az erényekre, nem pedig a bűnökre; az örök életre, nem pedig a pokolra; Isten dicsőségére, nem pedig világi hiúságra törekszik.» (Karácsonyi: Szent Gellért. 77, 1.) Röviden szólva: Az az igazi úr, aki magának tud parancsolni, maga is tud engedelmeskedni és magát is fenyíték alatt tudja tartani. Szükség van tekintélyre a bomlásra hajló családi, községi és nemzeti társadalom összetartásához, de a tekintély rendje ez: A test ura a lélek, a lélek ura az Isten. Szent Imre ezt az elvet vallotta és eszerint élt. Testét a lélek szolgálatában tartotta, lelkét pedig Isten szolgálatában. Erről a szolgálatról mondatik: Istennek szolgálni annyi, mint uralkodni. Az ilyen magát zabolázó vasmarok való arra, hogy másokat is irányítson. Szent Imre ilyen volt és ezért volt a nemzet öröme és reménye. Mindenki örömmel látta, hogy «növekszik az erényekben s Krisztus segítségével az emberi nem ellenségét férfiasan legyőzi.» (Nagy legenda.)

Nehezen ment a pogány magyarság erkölcsének megtérítése a keresztény erkölcsre. Sokan és sok pontban azt állították: «Ez lehetetlen». Ilyen lehetetlennek tartott pont volt a rendszeres munka, az önmegtagadó élet és főképen az evangéliumi tisztaság. Az apostoli király és

derék fia állították, hogy a krisztusi erkölcs mindenben a jobb, a boldogítóbb és nemcsak élhető, hanem kell is élni. Aki pedig azt állította, hogy lehetetlen, annak példát adtak a királyi udvar józan, szigorú, tiszta életrendjével. A magyar ifjúság eleinte hitetlenül és talán rakoncátlanul rázta a fejét, de a királyfi nem vitázott, hanem csak annyit mondott magában: «Meg kell mutatnom: Igenis, lehet! Mindent győzők azáltal, aki engem erősít.» És látványossága lett a világnak, az angyaloknak és embereknek. Nemcsak annyit tett, amennyit mindenki tartozik tenni és megtartani, hanem királyfi létere oly szigorú életre adta magát, mint a kolostorok szerzetesei. De, míg azokat a kolostor falai is őrzik, neki úgy kellett átmenni a királyi udvar szabadságán, hogy csorba ne essék önmegtartóztatásán. Beatus vir! Ő az a boldog férfi, akiről írva van, hogy kicsapongó lehetett volna, de nem hágtá át a törvényt, hanem szeplőtelen maradt. (Eccl. 31.) Kemény böjtökkel, vezeklő övvel és deszkaággal gyötörte testét és még azon is kevés álmodt magának. «Míg a többiek aludtak, ő fél éjszakákon át buzgólkodott Dávid zsoltárainak zengésében, mind-egyiknek végén törődött szívvel esdekelvén Istentől bocsánatot.»

Egyszer éjnek idején, Veszprémben Szent György kápolnájába ment. Imádkozott. Azért imádkozott, mivel tehetne az Úr Istennek kellemes, az apostoli munkának minél hasznosabb szolgálatot. Talán épen arra nézve kért isteni kinyilatkoztatást, mit tegyen, hogy a magyar ifjúságnak irányt szabjon példájával. Miben legfontosabb a példa?

És íme, nagy fényesség szállt reá és ilyen isteni szózatot hallott.

«Praeclara res est virginitas!» A szüzesség minden fölött ragyog!

Ő legottan azt felelte:

«Én Uram, Istenem», aki mindeneket nyilván látsz, teljesítsd bennem a te szent akaratodat és áldott szent malasztod harmatával oltsd el bennem a testnek veszedelmes indulatait, amelyek a lélek ellen viaskodnak.»

Ekkor a daliás ifjú letette az örök szüzesség fogadalmát. Az őt kísérő apródnak meghagyta, hogy, amíg ő él, senkinek e titkos jelenésről ne szóljon. Aztán fölkelt és ment azzal az elhatározással, hogy a legnagyobbban, a legkedvesebben lesz példaadó : A test teljes legyőzésében a lélekért.

«A szüzesség minden fölött ragyog !»

A tiszta látás.

A királyfi elindult az öröktisztaság útján. Nem azt mondta : «Majd én megmutatom», mert ez kevély elbizakodottság lett volna, hanem úgy érezte : «nekem meg kell mutatnom ; én ezzel tartozom a nemzetnek és atyám apostoli elveinek ; amit ő hirdet, abból nekem minél több példát kell adnom ; mivel pedig ezt vitatják legjobban, ebben várnak legelőbb példaadást és pedig tőlem, a király fiától, az apostol fiától ; én nem térek ki a feladat elől, Isten kegyelmével megpróbálom, mert csak Isten kegyelméből bírom. «Nem én, nem én, hanem Isten kegyelme velem».

Ez az alázatos, apostoli tisztaság a tiszta látás adományát szerezte meg neki az égből.

Az Úr Isten megígérte a szűzeknek ezt a tiszta látást. «Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent». (Mt. 5, 8.) Meglátják, nemcsak az égben, hanem már itt a földön is, fűben, fában, virágban, madárdalban, állat-ösztönben, csillagokban, emberi szavakban és szívekben. Ez már szinte isteni kiváltság közlése, mert csak Isten a szívek és vesék vizsgálója ; de az igazán tiszták valami csodás ösztönnel szintén megérik, kiben mi lakik.

Nagy kincs ez a tiszta látás mindenkinek, de talán sehol sincs erre annyira szükség, mint a királyi trónon, amelyet annyira megostromolnak hízeltégeikkel a kép-mutatók és a gonoszság kétszínű kártyakeverői. Ha minden állásban jó a tiszta lelki látás, amely a veséig lát, akkor különösen annak nagy kincs ez, akinek emberekkel kell parancsolnia és a megfelelő a megfelelő helyre kell állítania.

Szűz Szent Imrének is megadta az Úr Jézus a szűzeknek ezt az éles látását és ezt a mindeneken átlátó tiszta szemet.

Ennek a lelkekbe látó szemnek biznysága az a szépséges legenda, amelyet akkor országsszerte beszéltek és amelyet a krónikás is érdemesnek tartott följegyzésre.

Kilencszáz esztendővel ezelőtt egy szép tavaszi napon, egy májusi reggelen, nagy sürgés-forgás támadt Győr várában és vidékén. A püspök, a papság, a várispán, a falubírák, a nép királyt várt. Az édesanyák ünneplőruhába öltöztették kis fiaikat, lányukat és azt mondták: «Most, édes kis fiam, leányom, kimegyünk a pannonhalmi útra, a király és fia eleibe.» A leventefjúság nyíllal és kópjával lóra kapott és zászló alatt vonult ki arra a tájra, ahonnet a szent hegy tetejéről a monostor-templom tornya messze ellátszik. Zöld mező és zöld erdő övezte a királyvárókat. A leventék árvalányhaját tűztek süvegük mellé, a gyermekek szétfutottak, vadvirágot szedtek, csokorba kötötték, hogy úgy hintsék majd a útra, amelyen az apostoli szent király, meg az ő kedves fia átmegy fehér lovon.

Nemsokára feltűnt a völgyben a királyi menet. Elöl lovas pap hozta a ragyogó ezüstkeresztet, mögötte lovagok címerpajzsosan és lobogók alatt körülvették a királyt, a királyfit és a fényes királyi kíséretet. Pannonhalmán megszólaltak a harangok. Odavárták a királyt. A hegyről kereszt és zászlók alatt szép lassan lejött a

hívek és bencésszerzetesek menete ájtatos imádság és zsolozsma éneklése mellett. A szerzetesek mély alázattal járultak a király és a herceg elé, hogy köszöntsék őket, mint törvényes uraikat. Az apát úr hódoló szavakkal köszöntötte a papság és a hívek nevében a felséges királyt, utána Imre herceget. Ekkor minden szem a délceg királyfira, a nemzet reményére tekintett, minden virág feléje hullott, ő pedig nyájasan integetett az üdvözlők, különösen az ifjúság felé.

Imre herceg a Szentírásból ismert testvéri békecsókkal illette a bencésszerzeteseket, de mindenkinek feltűnt, hogy az egyiket egy, a másikat három, ismét mást öt csókkal illett, végeztül az egyiket, Maurus testvért, akit ma Mórícnak mondunk, hétszer csókolta meg. Az eset mindenkinek feltűnt, de egyelőre nem szóltak róla.

A bevonulás után ugyanis szentmise volt. Szentmise után félrevonta a király Imre fiát és megkérdezte :

— Miért tetted ezt? Miért tettél különbséget e jámbor szerzetesek között?

— Atyámuram — felelte a szent ifjú —, mindegyiket annyiszor csókoltam meg, ahány esztendeje a tisztaságos életet fogadták. Az utolsó, Maurus testvér, szeplőtelen szívű, annakokáért hét csókkal illetem őt.

A nagy király, hogy megtudja, a Szentlélek kegyelme sugalta-e fiának ezt a tiszta látást, három nap múlva éjtszakának idején csak egy szolgájával titokban bement a templomba, ahol a szerzetesek esti imájukat végezték. A közös imádság végeztével a szerzetesek egyenkint nyugovóra tértek, ki előbb, ki utóbb. A buzgóbb még tovább ottmaradt rejtekben imádkozva, az Oltáriszentség előtt. Ezek azok voltak, akiket Imre herceg több csókkal illett. A király odalépett mindenegyeshöz és köszöntötte őket, azok pedig elfeledvén a szent hallgatás (silentium) fogadalmát, szólottak vele és üdvözlötték őt.

Utolsónak Maurus testvérhez lépett a király, ahhoz, akit Imre herceg hét csókkal tüntetett ki. Ámde Maurus annyira elmerült imádságába, hogy föl sem tekintett ájtatosságából és, amikor a király szólította őt, ajkára keresztet vetett és nem hagyta abba a Istenkirály szolgálatát a földi király kedvéért, sem a szent regulát meg nem szegte azzal, hogy fölösleges szót vált a szent hallgatás idején.

Tetszett a királynak ez a fegyelemtartás, de mégis még egy próbára tette Maurus életszentségét. Reggel a szerzetesapok a káptalanba gyűltek. Megjelent ott a király is és ott mindenek hallatára különféle bűnöket és fogyatkozásokat hányt fel, mintha Maurus mindazokat elkövette volna a szent regula ellen. Maurus béketűréssel hallgatta a pirongatást és semmit nem szólt ellene. Ekkor látta a szent király, hogy igaz volt fiának bizonyossága és nagy dicséretekkel halmozván el Szent Maurust, őt ültette a pécsi püspöki székbe. Mindenekfölött pedig boldog volt, mert látta fiában a Szentlélek ajándékát, amelyért valamikor Salamon király így imádkozott: «Uram, Isten! szolgád azon nép közt van, amelyet választottál, a számtalan nép közt, amelyet nem lehet számba venni és megoldvasni a sokaság miatt. Adj tehát szolgádnak értelmes szívet, hogy népedet megítélhesse és választást tehessen a jó és a gonosz között, mert ki ítélheti meg a népet, ezt a te nagyszámú népedet?» (Kir. III. k. 3, 8—9.)

Atyai útravaló.

A régiek azt tartották, hogy minden embernek van egy csillaga az égen. Vele együtt tűnünk fel és vele együtt tűnünk le. Őstörténetünk kutatói szerint a magyar ősrégében a magyar nemzetnek is volt ilyen csillaga. «Ki tudja még megmondani, melyik a magyarok csillaga?»

(Kandra Kabos.) Nem tudjuk, hisz ez csak régi rege. De valóság az, hogy lelkünk egének van egy csillaga. Lelkünk egének csillagát nem feledtük el. Ötszáz éves az éneke :

Ah, hol vagy, magyarok
Tündöklő csillaga?
Ki voltál valaha
Országunk istápjá?
Hol vagy István király?

István király lelke, mint egy fénylő csillag, ott van a magyar égen, a magyar lélek egén és ma is irányt mutat a magyar éjszakában. Törvényei, ma is fennálló alkotásai irányt szabnak a magyar nép életének.

Különösen kedvesek és hasznosak nekünk Szent Istvánnak Imre fiához intézett intelmei, amelyeket őseink a magyar törvénykönyvbe is fölvettek. Szent István abban a meggyőződésben élt, hogy az atyai okosság és tapasztalat a fiak legjobb tanácsa és öröksége és a férfiak nemcsak szolgálknak, hanem fiaiknak is parancsolnak, tanácsot és útbaigazítást adnak ; azért ő is még ereje javában adott fiának útravaló intést és oktatást az élet-útra.

Bölcs Salamon szavaival inti őt : «Hallgasdd, szerelmes fiam, a te atyád bölcsességét és a te anyád oktatását, el ne hagyjad, hogy kedves ékessége legyen a te fejednek és megsokasodjanak életed esztendei . . . Gyermek vagy, édes kicsi szolgálóm, pelyhes ágy lakója», tette hozzá végtelen szeretettel. «Minden gyönyörűségben tápláltatva, növekedve, hadakban, munkában még járatlan vagy. De itt az ideje, hogy ne pólálgasson tovább puha párna, amely elkényeztet és puhává tesz. Mert a tunyaság a férfiasság elvesztegetésével jár és a gonoszság melegágya az, a parancsolatok megvetése. Mostantól fogva, olykor már keményebben kell veled bánni, hogy elméd

figyelni tanuljon tanításomra. Lássunk tehát munkához».

Igy kezdődik Szent István atyai intelme fiához, Imréhez és a magyar nemzet ezt az atyai intelmet a maga élettörvényének is tekinti, azért felvette törvénykönyvébe és most is ott őrzi.

Atya a fiához, király a nemzethez nem intézhet bölcsőbb fölhívást, mint amilyenek ebben a tíz fejezetben vannak, amelyekben Szent István ad bölcs tanácsokat fiának.

«Mivel — így szól — a királyi méltóság magaslatára csak olyanoknak kell emelkedni, akik a katolikus hitbe be vannak avatva : ezért intelmeinkben *a szent hitet tesszük első helyre*. Mindenekelőtt parancsolom, tanácsolom, javasolom tehát, kedves fiam : ha koronádat tiszteletben akarod tartani, oly gondosan őrizz meg az apostoli katolikus hitet, hogy példája légy alattvalóidnak.

«A hit után — folytatja — *a második hely az Egyházat illeti meg*. Buzgó igyekezettel kell gondoskodni arról, hogy az Egyház napról-napra gyarapodjék és ne szenvedjen sérelmet... Aki az Anyaszentegyház méltóságát csökkenti, vagy bemocskolja, az Krisztus testét igyekszik megcsonkítani».

A főpapokról így szól : «Kedves fiam, ők legyenek tanácsadóid, úgy őrizz őket, mint szemed fényét. Ha jóindulatukat bírod, ne félj ellenségeidtől s ha ők őrködnek fölötted, biztonságban leszel. Az ő könyörgéseik kedvessé tesznek Isten előtt».

A továbbiakban ajánlja a szent király, hogy fia és utóda *szeresse a főurakat és a katonákat* s utasításokat ad, hogy jól bánják azokkal. Ajánlja fiának, hogy *a jövevényeket* szívesen fogadja, mert «az egynyelvű és megszokású ország gyöngé és törekeny».

Tanácsolja fiának, hogy nagyjelentőségű ügyek eldöntése előtt — az ő példája szerint — *tanácsosaival érte-*

kezzék s ezeket az előkelő, bölcs, tisztességben megőregedett főurak közül válassza. Inti őt, hogy a kormányzásban elődeinek példáját kövesse, mert *a nemzet ősi jogaira, szokásaira féltékeny*. «Mert az atyák azért vannak, hogy táplálják fiaikat ; és azért vannak a fiak, hogy megtartsák atyjok szavát». *Magyarországot csak saját törvényei és szokásai szerint szabad igazgatni*. «Kicsoda az — kérdi a szent király — aki görög törvénnyel igazgatná a rómaiakat? Avagy kicsoda az a rómaiak közül, aki római törvénnyel igazgatná a görögöket? Senki ! Kövesd azért az én szokásaimat, hogy a te néped kiváltképen becsüljön és az idegenek előtt dicséretet nyerj».

A IX. fejezetben ajánlja fiának *az imádságot*, a X. fejezetben *az irgalmasság* testi és lelki cselekedeteit.

Szent Istvánnak ezekben az atyai szavaiban le van fektetve nemcsak a trónörökösök, hanem a magyar ifjúság vallás erkölcsös neveltetésének tíz alapköve. A magyar állam ma kilencszáz év után is támasza a katolikus iskoláknak és népünk is vallja, hogy a legjobb magyar iskolák a római katolikus iskolák és ezek között is első helyen állnak a férfi és a női szerzetes tanítórendek, a bencések, a ciszterciák, a premonstreiek, a piaristák, a jézustársaságiak, az orsolyiták, angol kisasszonyok, az Isteni Megváltóról nevezett apácánővérek stb. iskolái (kisdédóvók, elemi iskolák, polgári iskolák, tanítóképzők, gimnáziumok). Szent István, aki maga volt a legnagyobb újtó, ellene szólt minden hirtelen forradalmi újtásnak és arra intette fiát, ne kövesse a nyughatatlan elméjű bolondok ösvényét, hanem tartson ki a kipróbált régi igazság mellett. Voltak, akik támadták Szent István állítását, hogy az egynyelvű és egyerkölcsű ország gyöngé és törekeny (Kossuth) ; de a történelem megtanította a szélesebb látókörű magyarokat arra, hogy a más nyelvűek testvéri megbecsülése nagygyá teheti az országot és erőssé a magyart, viszont a vad-

magyarság elidegenítette a jóbarátot is és megbomlasztotta az állam egységét és erejét. Egyesült erővel, egymás megbecsülésével élt itt egykor magyar, német, tót, horvát, román, rutén és rác. A katolikus kereszténység jelentékeny kovásza volt ennek az egységnek. A leszaggatott részeket ismét egyesíteni kell, de vajjon a véres kard szerzi-e vissza, ami elveszett, vagy Szent István apostoli buzgalmának és megértésének kettős keresztje?

Szent István használta a *kardot*, tanácsolta is, de előbbre helyezte a bölcseséget. «A bölcsesség állít királyokat — mondta —, az kormányozza az országokat, védelmezi a hazát, csendesíti a hadakozást, győzelmet arat, visszaveri az ellenséget, jóbarátokat szerez, városokat épít és széthányja az ellenség táborát.» A magyar nemzetnek is ez a feladata különösen most: többet ésszel, mint erővel. Erő is kell, de előbb jön a bölcsesség és a szeretet, aztán jöhet a kard. Szent István lelkéből az igazi magyar szólt, amikor a jövevények megbecsülését hirdette és fiát is igaz magyarságra tanította, mikor arra intette, hogy ne csak addig terjedjen szeretete, ameddig maga a magyar szó. A magyar szívvel hódítson és szívvel uralkodjék.

A bizánci császárok: Bölcs Leo, Konstantin, Vazul hagyományoztak fiaikra hasonló oktatásokat, de Szent István műve tudományos készültség és okosság tekintetében felülmulja valamennyit.

A magyar ifjú ne felejtse el, hogy a magyar törvénykönyv, amely azóta 7000 törvénycikket foglal egybe, első cikkelyében az ő számára tartalmazza Szent István atyai tíz parancsolatát:

Első a vallásosság.

Második az Egyház tisztelete.

Harmadik a főpapok megbecsülése.

Negyedik a főemberek és az országnagyok méltóságának tisztelete.

Ötödik a türelem és az igazságos ítélet.

Hatodik a beköltözők szíves látása.

Hetedik a jó tanács követése.

Nyolcadik az ősök követése.

Kilencedik a gyakori imádság.

Tizedik a jócselekedetek. (Márki S.: Magyar Középkor. «Élet» k. Budapest, 1914. — Chobot F.: I. Kr. Egyházának története. II. 41. — Hartvig-legenda.)

«Hozzá hasonló segítő.»

Magyarország érdeke azt kívánta, hogy a királyi család idegen országok uralkodó családjaival rokonságba lépjen; a dinasztia érdeke is azt kívánta, hogy a trónöröklés az uralkodóháznak (Árpád-háznak) biztosítva legyen.

Szent István király 1026-ban eljegyezte egyetlen fiát, Imrét egy szende fejedelmi szúzzal, II. Mesko lengyel király 13—14 éves leányával, Ilonával. Az ország ugyanis két ellenséges világhatalmasság: a német császárság és a görög császárság közé ékelve nem maradhatott sokáig külső szövetséges nélkül. Szövetségesül Lengyelország kínálkozott alkalmasnak, így támadt a gondolat, hogy a magyar királyi herceget össze kell házasítani a lengyel király leányával.

Szent István felszólította fiát az ország és a dinasztia érdekében álló házasságra. A hőselkü ifjú gondolkodóba esett. A népek apostola így ír: «Aki feleség nélkül vagyon, azokról szorgoskodik, amelyek az Úréi, mint tessék az Istennek. Aki pedig feleséges, azokról szorgoskodik, amelyek a világiéi, mint tessék feleségének és megoszlott». (2. Kor. 7, 32—34.) Lehetséges lesz-e a házáséletben megtartani a tökéletes, az osztatlan szeretetet Isten iránt? Megemlékezett fogadalmáról, de eszébe jutott az Úr Jézus fegyelmeztetése is: «Ti pedig, amikor bőjtöltök, ne

legyetek, mint a képmutatók, szomorúak. Mert azok eltorzítják orcáikat, hogy böjtölőknek látszassanak az emberek előtt... Te pedig, mikor böjtölsz, kend meg fejedet és arcodat mosd meg, hogy ne látszassál böjtölőnek az emberek előtt, hanem a te Atyád előtti, aki a rejtekben van és Atyád, aki lát a rejtekben, megfizet neked». (Mt. 6.)

Szent Imre eltitkolta fogadalmát és emelt fővel, Isten kezét fogva mondta: «Mindent győzők azáltal, aki engem erősít.» (Filip. 4, 13.) Megkötötte a házasságot, használt nemzetének, engedelmeskedett atyjának, de megtartotta fogadalmát is. A legendaírók örömmel jegyzik fel győzelmét a természet felett. Azt mondják: *«Imre lelkét az Isten Igéjének kenyerével táplálta, hogy a test ingere úrrá ne legyen rajta és nejjének szüzességét szeplőtelenül megtartá»*. «Tündöklött a házasság szentségével megszentelt szent szüzességben.» Ez a vőlegénynek öltözött tisztaság és menyegzős ruhában járó, koszorús érintetlenség Szent Imre életének leghősiabb erénye.

Szent tisztaságukban boldogok voltak.

Nem voltak ők szomorú szentek, nem voltak ők szálnalmas látvány. Szent Pál apostol azt mondta, hogy a mi hitünk és életünk, az evangélium: a pogányoknak esztelenség, a zsidónak botrány (I. Kor. 1.), nemesebb lelkek azonban akkor is, ma is gyönyörűséggel nézik a szüzesség csodáját, a 14 éves menyasszonyt és a 19 éves vőlegényt és az útfeleken is azt sugdozzák:

— Olyanok, mint két földreszállott angyal.

És sokaknak titkos vágya volt: «Bár ezt az angyali szépséget és tisztaságot örökké lehetne tenni itt a földön».

És amit egyes jámbor lelkek áhítattal gondoltak, azt Szent Imre és menyasszonya Isten kegyelmével megvalósították. Nem egyedül álló eset ez a szentek történetében. Előttük is volt példa; a názáreti szent ház úrnőjének

és urának példája lebegett előttük és afféle érzés és gondolat állt őrt tisztaságuk mellett, mint amilyen a názáreti szent házban uralkodott. Imre nagybátyja, Szent Henrik császár is szűzen adta vissza halálos ágyán hitvesét, Kunigundát rokonainak. Ha a természetes, tiszta szerelmet nézzük és annak tisztultabb érzéseit, az is megtalálja a szót erre az esetre. Nem ilyenforma-e a tiszta szerelem halk szava :

— Szeretlek. A lelkedért szeretlek. Én lelket kerestem és megtaláltam benned. Én a tiszta szívet kerestem és megtaláltam. Nem akarom elveszteni. Összezúgom, aki hozzányul ehhez a szépséghez . . . Szép vagy, mint egy virág. Az Isten őrizzen meg téged ilyen érintetlennek, ilyen tisztának, ilyen kedvesnek . . . Én is őrizlek, mint a cherub a paradicsomkert bejáratát.

És a másik fél, a feleség, ha igazán nemes lélek, akkor boldogan hallja ezt. Boldog, hogy benne nem a testet szeretik, hanem a lelket ; boldog, hogy ő nem a test kívánságának a tárgya, hanem a lélek féltett kincse. És egyik a másikat őrzi. Lesznek, «mint az angyalok» egymás őrői.

— Én egészen az Istené vagyok ! — mondotta Imre. — Én örök tisztaságot fogadtam. Nekem áldozattá, nekem példaadóvá kellennem. Tudsz-e, akarsz-e velem kitartani?

És aki szeret, azt feleli : «Akarok ! Én így is szeretlek, így még jobban szeretlek. Szeretem, tisztelem, félttem benned a tisztaságot «az életnek ezt az ujságát» (Róm. 6, 4.) és az Istennek tett fogadalmat. Tudom, hogyha ezt megszegnéd, nem lennél többé az, aki vagy : az a szép, az a hűséges, az az Isten és emberek előtt kedves, akit én is szeretek. Követlek akárhová még. A te Istened az én Istennem és a te utad az én útam is. (Rut. k. 1.) Imádkozál értem, hogy méltó legyek hozzád.»

Ime ilyenformán történik ez azok közt, akik Isten

szíve szerint éreznek és követik Krisztust abban is, ami nem parancs, hanem tanács: az örök szüzességben. Ezzel szemben csak a szennyben elmerült lelkek mondják azt: «Akkor miért nősült meg? Ez lehetetlen! Ezt nem hiszem. — Mit használt ez a szüzesség? Jobb lett volna, ha trónörököszt hagy.»

Ezek azok, akik Judással mondják a Jézus lábaira öntött olajról: «Jobb lett volna pénzzé tenni». Ezek azok, akik lehordanák a templomot, hogy kőveiből boltot nyissanak, vagy, ha nem hordják is le, de inkább szeretnék, ha vásárcsarnok lenne. Nem minden virágból lesz új termés; van, amely az oltárra kerül, vagy örömmünnet ülök koszorújába. Szűz Szent Imre herceg szüzies házassága több áldást, több gyümölcsözést hozott a nemzet életének, mint a buják és habzsolók, a pompázók és testimádók, fajrontó és botránkoztató kicsapongása. Mégis ezekre alig hallunk megbélyegző szót, ezekről senki sem mondja a kemény szót: «Bolond». — Miért, hogy ez a szó csak a szenteknek és szűzeknek, az evangéliumi tanácsok követőinek jár ki?

Szűz Szent Imrét liliomszállal a kezében ábrázoljuk, de nem liliomszál, hanem Kinizsy Pál buzogánya kellene annak kezébe, aki megtisztítaná az országot azoktól a fajtalan és idegenlelkű kufároktól, akik mindenre, ami az igaz magyarnak és igaz kereszténynek szent és dicső, azt mondják: «neveltséges bolondság». Korbács kellene azok ellen, akiknek mindenre, ami aljas és becstelen, van ajánló szavuk, csábító képük, hívogató könyvük; akiknek nem kell Szent Imre életrajza, de kellene az ifjúságot és nemzetet megfertőző ponyvaregények, fércmunkák és a nyomukban járó kicsapongások.

Szűz Szent Imre házassága a családi szentély példaképe, mert kiemeli a feledésből azt az igazságot, hogy a családi életben a testi vonzalomnál fontosabb a lelkek szövetsége. A testi szerelem elhervadhat, de a lelki,

mondhatni : mennyei szerelemnek maradnia kell és épen akkor válik el, mi értéke volt a nagy szerelmi fogadkozásnak, amikor a testi szépség elfonnyad, az egészség elfogy, az ifjú vér tüze kialudt, de megjöttek a betegség s a szegénység, a bajok próbái. Akkor, akkor válik el, hogy lélek szerinti volt-e az a szeretet, vagy csak a testiség tűzvészes lobogása.

Szűz Szent Imre és angyali jegyese együtt haladtak a szüzi fogadalom útján és ami első tekintetre lehetetlennek látszik, Isten kegyelméből így egyesült akarattal talán inkább még könnyebb lett, mert Isten szavát : «Nem jó az embernek egyedül lenni, teremtsünk neki *hozzá hasonló segítőt*», ők úgy magyarázták, hogy nem akadályai, hanem inkább segítői voltak egymásnak a fogadalom megtartásában és az örök üdvösség elnyerésében.

Végeredményben minden házasság célja az, hogy a jegyes találjon az örökkévalóság felé vezető életútra segítőt.

A házasságról írva van : ketten egy test, egy lélek.

Arra, hogy «egy test», van elég példa, de arra, hogy «egy lélek», a szentek adnak példát. Ahol csak test szerint élnek együtt, ott a halálnak és kárhozatnak szolgálnak és a gyehennára építenek ; ott nem kell a gyermek, ott nem kell a hűség, ott nem kell az öreg szülő, ott a maguk élvezetének és kényelmének áldozatul vetnek mindent, végül még egymást is. «A test bölcsesége a halál.» (Róm. 8, 6.) A lélek bölcsesége az élet. Szűz Szent Imre herceg házassága megtanít arra, hogy magasabb célokért áldozatul kell hozni a magunk kényelmét, a magunk élvezetvágýát és a testnek a házasságban is a lelket kell szolgálnia.

Szent Pál apostol írja : «Azt mondom azért, *atyámfiak !* Az idő rövid, következik tehát, hogy, *akiknek feleségük van, úgy legyenek, mintha nem volna*; és akik sírnak úgy,

mintha nem sírnának ; és akik örülnek, mintha nem örülnének ; és akik vesznek, mintha nem bírnának ; és akik élnek a világgal, mintha nem élnének ; mert elmulik e világ alakja.» (I. Kor. 7, 29—31.)

Szűz Szent Imre herceg e szentírási igéknek valóságos megtestesülése. Amiért egykor a veszprémi Szent Györgykápolnában imádkozott : «Teljesítsd bennem, Uram, a te szent akaratodat» az még házasság életében is teljesedett benne. «Akiknek feleségük van, úgy legyenek, mintha nem volna . . .»

Talpig férfi.

Szent Imre aszkézise, önmegtagadása lélekedző, lélek-tágító szárnycsattogtatás. Élete testet öltött bizonyosága lett annak, hogy a magyarság csakhamar túlesett azon a felemás, azon a se hús, se hal kereszténységen, amely még Géza fejedelem idejében járta, amikor még gyertyát gyújtottak az ördögnek is, vagyis engedményeket tettek a pogány szokásoknak és erkölcsöknek. Most már megjelent az egész ember, a talpig keresztény, a szent. És ez erőt jelentett, emberfeletti erőt. Ki tud ma is túlnőni korán és környezetén? Csak akiben erő van, csak aki nem csordaember. Úszni az árral, élvezni, habzsolni csordadolog. *Geniessen macht gemein.* (Goethe.) Imre herceg nem közönséges kiválóság jeleit mutatja, mikor éppen a pontban dacosan nemet mond. «Ellene mondom az ördögnek ! Minden cselekedeteinek ! Minden pompáinak !»

Tette ezt nem vértelenül, hanem azzal a hősi elszánt-sággal, amelyben fölismerhető még a pogány ősök lázadó vére is. Ez a keresztény lélek lázadása, visszadobbanása volt a pogány világnézet visszacsábító kísértéseire. *Pietas ad omnia utilis.* (I. Tim. 4, 8.) A jámborság mindenre alkalmas, még arra is, hogy ezt a szilaj magyar vért, a nemes Árpád vért a sátorlakóból márvány-

templomok építőjévé tegye. Ez nem erővesztés, hanem az erő hasznosítása, racionalizálása. Ennek ellenkezője az erők elbitangolása. Nem ez a hülyeség, mint egyesek, a keresztény aszkézis potrohos analfabétái elhitetni szeretnék, hanem inkább az az idő és erővesztés, amely a kávéházi törzsasztal vizespohara mellett cigarettafüstben, méla buddhista szemlélődésben telik el. A szentek nemcsak imádkoznak és fohászkodnak, hanem cselekszenek is.

Szent Imre hercegről kevés írott történeti adat maradt ránk, de ami maradt, az mind a mob-on, a közönségesen túlelmelkedő lelki és testi erő bizonyítéka. Lelki erejéről már eleget szoltunk. *Tudományos készsége* fölülmulta kora fededlmeinek műveltségét és műveltsége vetekedett kora intellektueljeinek, a papoknak és szerzeteseknek műveltségével. *Nyelvtudását* ma is megirigyelheti sok művelt ember, mert, ami azt illeti, kétségtelen, hogy tudott magyarul, latinul, németül, sőt minden bizonnyal olaszul és lengyelül, sőt görögül is. Ha ma a szentek gáncsolói virtust látnak abban, hogy valaki füstös lámpa vagy száz szál gyertya, vagy épen villanyfény mellett akár csárdában, akár lokálban betyárénekeket dalolva duhajkodik, a szentek tisztelői még több erőt látnak abban, ha valakinek egész élete küzdelem szemben az árral, éjjele pedig virrasztás két szál gyertya mellett, zsoltárt énekelve és Isten színe előtt arról elmélkedve, hogy: Én többre születtem.

Ami pedig *szent Imre testi épségét, erejét* illeti, arra nézve két perdöntő külföldi bizonyágtétel áll rendelkezésünkre, az egyik a lengyel *swieto-kryzki kolostor évkönyve*, a másik a német *hildesheimi évkönyv*. Mindkettő Szent Imre vadászó kedvéről tesz tanúságot.

A lengyel forrásból kitétnik, hogy Imre herceg Ilona lengyel királylánnyal való egybekelése után nemsokára ellátogatott Lengyelország akkori fővárosába, Gnesenbe,

onnét Posenbe is apósa, II. Meskó lengyel király látogatására, ott húzamosabban elidőzött, a lengyel királlyal együtt kijárt a Lysa-Gora-hegységbe szarvasra vadászni. Úgy látszik, többször is betért a rengetegben épült swietokryzki (szentkeresztí) kolostorba és mivel a szerzetesek mindig nagy vendégszeretettel fogadták és tartóztatták, búcsúzásakor nekik ajándékozta azt a drágaművű mellkeresztet, melyet még születésekor kapott Vazul görög császártól.

Abban a korban a vadászat nem volt kényelmes séta, nem volt egyszerű sport, hanem a lovagi nevelésnek fontos és fásztó része. A lovagoknak a harc volt az élető elemük. Békében a vadak üzésével gyakorolták magukat nehéz terepen a szilaj lovaglásban és a fegyver forgatásában. A vadászat fejlesztette bátorságukat és lélekjelenlétüket, mert tudnivaló, hogy nem nyúlra és apróvadra, hanem vaddisznóra, farkasra, medvére, szarvas- és bölénycsordákra ment a játék. Imre herceget nem papnak, hanem lovagnak, uralkodónak nevelték és mikor Nimród férfias szórakozásában vett részt, akkor tulajdonképpen nemcsak szórakozott, hanem kötelességet is teljesített; azt tette, amit a nemzet tőle elvárt: fejlesztette magában az uralkodóban joggal megkívánható testi és szellemi képességeket.

Imre hercegnek vadászó kedve maga is elég bizonyíték arra, hogy szentünk teste normális, ép, egészséges test volt. Egy visszamaradt fejlődésű, satnya és ványadt ifjúnak se kedve, se ereje nem lett volna a középkori vadászat fádalmaihoz és veszélyeihez, de környezete, a királyi szülők se vitték volna bele ilyenbe, ha nem lett volna rátermett, hiszen jól tudták, hogy ott egy rosszul kimért ugrás, egy elvétett szúrás, egy célt tévesztett dárdavetés végzetes lehet. (Balanyi Gy.: Szent Imre herceg történeti alakja. Kath. Szemle 1930. I.)

Imre herceget szülői remegő gonddal őrizték, de ebben

a pontban, ereje és ügyessége dolgában nem féltették és ez lett a halála. Nálunk a nép is azt tartja : «Az igen erősnek az lesz a halála». Imre herceg vadászó kedvének másik bizonyítéka, a hildesheimi évkönyv erről tanuskodik. Ez az évkönyv följegyzi korának nevezetes eseményeit, köztük az 1031-ik évben fölemlíti, hogy : Imre, István király fia, dux Ruizorum, vagyis Rugia (a mai Alsóausztria keleti része) kormányzója vadászaton vadkan agyarától megszaggatva szörnyet halt.

Ez a rövid közlés nemcsak arról tesz tanúságot, hogy Imre herceg a vadászatra volt alkalmas, erős ifjú, hanem arról is, hogy *az uralkodásra is érett* és rátermett volt és abban tényleg is részt vett, mint Rugia kormányzója.

Imre herceg e kormányzósághoz a következőképen jutott : Magyarország és Németország közt elhidegült a viszony. Egyre nyilvánvalóbb lett, hogy II. (Szent) Henrik császár utóda, II. Konrád (1024—1039) Magyarország függetlenségét veszélyeztetni nagyratörő terveivel. Görög császársleányt akart kérni feleségül a fiának és ezért 1027-ben követséget menesztett VIII. Konstantin görög császár udvarába. A követségnek Magyarországon át kellett volna eljutnia Konstantinápolyba, Szent István azonban megtagadta tőle az átutazási engedélyt, mivel attól tartott, hogy a német és görög császárság hatalmas kettős szövetsége előbb-utóbb összeroppanthatja a közbeékelt Magyarországot. Konrád császárt bántotta követének visszautasítása és csak alkalomra várt, hogy a sérelmet megtorolja.

Szent István látva a német birodalom felől fenyegető veszedelmet, szövetséges után nézett. Alkalmas szövetségesnek kínálkozott II. Meskó (Miciszláv) lengyel király, akinek szintén oka volt tartania Konrád császár hatalmától. Középkori szokás szerint a magyar-lengyel szövetség legtermészetesebb megpecsételése és záloga a magyar trónörökös és a lengyel királyleány házassága lett.

Imre herceg házassága és lengyelországi látogatása után csakhamar kitört a német háború. Apró határvillongások után annyira súlyosbodott a helyzet, hogy Konrád császár egész haderejét vetette ide Magyarországra megfenyítésére. Moson megyében lépte át a határt és a Rábáig nyomult előre. A mocsaras terep és élelemhiány miatt, de főképen a magyar lovasság portyázásaitól zaklatva kénytelen volt megkezdeni a visszavonulást. A magyarok ekkor erőyes üldözést kezdtek, a menekülő német sereg teljesen szétbomlott és Konrád császár sereg nélkül érkezett haza Bajorországba. Szent István ekkor Magyarországhoz csatolta a mai Ausztriának a Lajta és Fischa folyók közé eső területét és a Morvamezőt. Az új területek kormányzását Imre hercegre bízta, talán épen azért, mert azok elfoglalásában derekas része volt. Valószínűleg ez a terület az a Ruzia, Rugia, vagy Rugiland, amelynek Imre herceg a hildeisheimi évkönyv szerint kormányzója volt. (Hóman : Magyar történet. I. 241—245. — Balanyi: Szent Imre herceg élete. Tíz esztendő. 1930.)

A német háború 1031 tavaszán ért véget. A siker öröme nem sokáig élvezhette a szent király és derék fia. Ősz elejére gyász borult az egész országra.

Szent Imre halála.

Szent Imre erős ifjú volt. Szerette Isten szép világát, a természetet, az erdőt, a mezőt, a vadászatot ; szerette, mert a természet erőt, egészséget, tisztaságot, igazságot lehel, a természet Isten tanuja. Szent Imre is látta, hogy, míg az emberek sokszor Isten ellen cselekednek, nem értik meg az Istennek tetsző életet ; a csillagok, a madarak, a vadak, a fák hívebbek hozzá és engedelmesebbek. A templom és a természet lett az ő üdülése.

István király hatalma tetőpontján állt. Egyetlen gondja volt most már, hogy egyetlen fiának átadhassa a

trónt és rábízhatta az ő biztos kezére «a kereszténység zsenge plántáját». A nagy királynak ugyanis oka volt az aggodalomra. A keleti népeknél az a szokás, hogy apa után nem a fia, hanem a család legidősebb élő férfitagja az örökös. Nyugatról hozott újítás volt az, hogy a király fia egyúttal örököse is legyen. Az Árpád-ház seniora, legidősebb élő férfitagja Szent István után Géza fejedelem öccsének, Mihálynak fia, Vászoly volt. A trón a régi magyar szokás szerint őt illette volna Szent István után; de az ő trónrajutása aggasztó volt, hiszen feleségével csak pogánymódra kötött házasságot, fiait (Endrét, Leventét, Bélát) is a pogány hitben neveltette, maga pedig végül «fiatalos kicsapongásokra és balgaságokra» adta fejét. István király ettől az embertől féltette népét és országát és inkább saját fiát, Imre herceget jelölte ki utódául. A nemzet legjobbjai egy emberként sorakoztak Szent Imre mögé.

1031-ben történt, a király főembereivel tanácsot tartott és elhatározták, hogy Imre herceget még atyja életében királlyá koronázzák. A koronázás napját szeptember hó második napjára tették.

Az egész ország örömmel készült arra a napra, amikor Imre herceget trónra emelik. Ámde Istennek bölcsesége másképen végzett: Szent Imre herceg nyolc nappal a koronázás előtt a gyülekező vendégekkel vadászon vett részt. A Vértes-hegység rengetegében a vadászat alkalmával egy felbőszült vadkan támadt rá és halálos sebet ejtett rajta. Az egész nemzet buzgó imádsága, a szülői ápolás és fohászok sem menthették meg az életnek. A koronázásra választott napon visszaadta ártatlan lelkét Teremtőjének és — mint a legendaírók mondják — a földi korona helyett mennyei koronát nyert. Azok, akik koronázásra indultak, temetésen vettek részt és az üdvörlég helyett siralom töltötte be az országot. Székesfehérvárott temették el a nép, a főnemesek és

zászlós urak részvéte mellett Boldogasszony négytornyú templomának kriptájába.

«Siratá őt Szent István király és egész Magyarország, vigasztalhatatlanul nagy zokogással.» «Az elhagyott apa — akin először teljesedett be nagy királyaink (Szent László, Nagy Lajos, Mátyás, I. Ferenc József) tragédiája — keservesen sóhajtozott, mert utódok nélkül, magára maradván, lelkében gyászola.» — «Nagy szomorúság és keserűség gyötörte, mert atyjafiai közül egy sem látszék alkalmasnak, hogy halála után országát a kereszténységben megtartsa.» (Hóman-Szekfü: Magyar Történet. I. 247—248.)

A főpapok a Szentírás ígéjével vigasztalták a felséges szülőket. Azt mondták, hogy a királyfi azok közül való volt, «akikhez nem volt méltó a világ». (Zsid. II, 38.) Idézték róla a Bölcsesség könyvének szavait: «Mivel Istennek tetszett, kedvessé lett és a bűnösök között élván, elvitetett. Elragadtatott, hogy a gonoszság el ne változtassa értelmét, vagy hogy a tettetés meg ne csalja az ő lelkét. Mert a hazugság szemfényvesztése meghomályosítja a jókat és a kívánság állhatatlansága elfordítja a gonoszság nélküli elmét. *Rövid időn vége lévén, sok időt töltött be.* Mert kedves volt Istennek az ő lelke, azért sietett őt kivinni a gonoszság közül. A népek pedig látták és nem értették és szívükre nem vették az ilyeneket, hogy az Isten kegyelme és irgalmassága van az ő szentjein és tekintete választottain». (Bölcs. k. 4, 10. 15.)

Később egy látomásnak híre jött a Szentföldről, ahol Szent István zárándokházat építtetett s ahol ismerték az ő családi örömeit és gyászait. Azon órában, amelyben Imre herceg tiszta lelke a mennybe szállott, történt, hogy Eusebius, a palesztinai Caesarea város püspöke, éppen nagy ünnepi processióban járt papjaival és híveivel. Egyszer csak a magasságban angyali ének csendült meg. Eusebius püspök az oldalán lépkedő esperesnek mondá:

— Hallod?

— Nem, én nem hallok semmit ! — felelte az esperes.

— Imádkozzunk hát ! — mondotta a püspök.

Imádkoztak és íme csakhamar amaz is meghallotta a mennyei éneket és szózatot az égből :

— Boldog Imrének a lelkét most visszük az égbe, aki a magyarországi István királynak fia volt és ebben az órában mult ki e világból.

A királyi szülők vigasztalódva hallották ezeket és elmerültek a boldog viszontlátás reményében : a szentek egyességének, a test föltámadásának és az örök életnek erős hitében. Minden elmulik, de a szeretet megmarad. Eddig is a föntvalókat keresték, de most, amióta legkedvesebbjük oda átköltözött, még kedvesebb lett nekik az örök élet gondolata és nem volt számukra többé messze idegen föld a másvilág. Az Úr Jézus mondta : «Ahol a te kincsed, ott a te szíved is.» (Mt. 6, 21.) Ott volt a kincsük, hát oda emelkedett a szívük is, a gondolatuk is és öregségük napjait megszépítette reményeiknek áthelyezése e világról az örökkévalóságba.

Jézus «megszereté őt».

Kiment Jézus az útra — mondják a szent evangelisták. (Mt. 19., Mk. 10., Lk. 18.) Odafutott hozzá valaki, egy előkelő ifjú és kérdé őt : «Jó mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet elnyerjem?» Jézus pedig mondá neki : «Ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsokat». Az ifjú mondá : «Melyeket?» Jézus pedig így szólt : «Ne ölj, ne paráználkodjál, ne orozz, hamis tanúságot ne szólj, csalárdságot ne cselekedjél, atyádat és anyádat tiszteljed és szeressed felebarátodat, mint tennenmagadat». Az ifjú pedig felelvén, mondá neki : «Mester, mind-ezeket megtartottam ifjúságomtól fogva, minek híjával vagyok még?» Mit hallván Jézus, *red tekinté és megszereté őt* és mondá neki : «Még egynek híjával vagy ; ha tökéletes

akarsz lenni, akkor menj, add el mind, amid van és add a szegényeknek és kincsed lesz mennyben ; azután jöjj és kövess engem». Hallván az igéket az ifjú, megsomrodék fölöttük és elméne szomorúan, mert igen gazdag vala.

Ami 1900 évvel ezelőtt Judea határában történt, az ismétlődött meg 900 évvel ezelőtt a veszprémi Szent György-egyházban.

Ki az, aki mikor ezt olvassa, nem hasonlítja össze ezt a találkozást Jézusnak Szent Imrével való találkozásával. Az az ifjú megtartotta a parancsolatokat, de a parancsolatokon túl magasabb tökéletességig nem tudta követni az Úr Jézust. Szűz Szent Imre is hallotta az Úr Jézus hívását és nem fordult el, pedig ő is igen gazdag vala, hanem maradt az édes Jézus nyomában.

Az evangéliumi ifjában csak szent vágy volt a tökéletességre, mégis megszerette őt Jézus és szívébe zárta ; mennyivel inkább megszerette Szent Imrét, a kedves ifjú magyar királyi herceget, aki a jószándékon túl a cselekedetig jutott. A magyar királyfi erősebb volt az evangéliumi ifjúnál, nem szomorodék meg Jézus hívásától, hanem így imádkozott : «Én Uram és Istenem, valóítsd meg bennem szándékomat !»

Aki szűkösen vet, szűkösen arat — mondja a Szentírás. (II. Kor. 9, 6.) Szűz Szent Imre herceg nem volt fukar Krisztus követésében.

— Jöjj ! Kövess engem — mondja az Úr Jézus — és kincsed leszen mennyben.

Most ott van Szűz Szent Imre Jézusnál és kincse van mennyekben. Krisztussal együtt uralkodik.

De a világ előtt is megdicsőítette őt az, aki szentjeinek legfőbb jutalma.

Szent Imre sírjánál, mindjárt halála után, számos csoda történt, a nép csakhamar szent gyanánt tisztelte. Legkivált Nagyboldogasszony napján gyülekeztek sokan Székesfehérvárra, hogy buzgó imádság által megnyervén

Szent Imre mennyei pártfogását, testi-lelki bajaikban Istentől enyhülést és gyógyulást nyerjenek.

Szent László király dicsőséges országlása alatt történt, hogy a király és a főpapi rendek a nemzet óhajta szerint VII. Gergely pápánál kérelmezték csodákkal tündöklő István királynak és Imre fiának szentté avatását. A pápa 1083-ban alapos vizsgálat után teljesítette a kérést és István királyt és Imre herceget a szent hitvallók közé iktatta. 1084-ben történt e szentek földi megdicsőítése, a szent tetemek oltárra helyezése. A zarándokok ezrei gyűltek össze a kettős szenttéavatásra. Mindenki látni, érinteni, csókolni akarta a szentek ereklyéit, amelyeket a székesfehérvári sírboltból fölemeltek.

Élt akkor Németországban valami Konrád nevű főúr, aki mögött oly förtelmes és botrányos élet volt, hogy sehol sem talált feloldozásra, minden pap előbb a bűnbánat jeleit, súlyos vezekléseket kívánt tőle. Lelkének térhével szent helyekre zarándokolt, végre Isten malasztja Rómába vezette VII. Gergely pápához, akinek meggyónván minden bűnét, feloldozást és üdvösséges penitenciát kért. A pápa feloldozta őt, de égbekiáltó bűnei miatt roppant vezeklést szabott ki rá :

— Krisztus Urunk öt szent sebének emlékezetére öt vasbilincsre verve vonszold vezeklő övvel átövezett testedet ; pápai pecséttel lezárt irhalevélben hordozd bűneidet egyik szent helyről a másikra, míg valahol, a vasak rólad leszakadnak, a levélből pedig bűneid fekete betűi eltűnnek, akkor betelt a te vezeklésed mértéke. Istennek minden szentjei könyörögjenek érted, a mi Urunk Jézus Krisztusnak kínszenvedése, a mindenkor Szűz Boldogasszony és minden szentek érdemei szolgáljanak bűneid törlesztésére. Amen.

E penitenciával bejárta Konrád az egész világot, a kereszténység régi, híres kegyhelyeit, de sem Jeruzsálemben, sem egyéb szentek sírjánál nem oldódtak fel

bűneinek kötelékei és nem töröktetett el szörnyű adóslevele.

Végül is hallott a világ legújabb országáról, Magyarországról; hallott annak újszülött kereszténységéről és hallott a székesfehérvári szenttéavatásról. Bizalommal vágott neki az irdatlan útnak. Megérkezett Szent István király sírjához, ott fáradtan imádkozott és elszunnyadt. Ime, akkor megjelent neki álmában mennyei fényességben a szent király és mondá neki:

— Ne bízzál az én érdememben, hanem menj el az én fiannak, Szent Imrének koporsójához; őt kérjed, mert ő szüzi életben múlt ki e világból és Istennek színe előtt udvarol azokkal, akik szüz életet éltek.

Fölkelt Konrád és odatértelt Szüz Szent Imre sírjához, töredelmes szívvel elsiratta a maga bűneit, amelyek a szüz szent ifjú érdemeinek hófehérségében még szörnyűbbnek tünnek fel. Imádkozott, hogy Szüz Szent Imre herceg vesse mérlegbe az isteni igazság mérlegén a maga érdemeit a szegény bűnösért. Háromszor kiáltotta: «Szüz Szent Imre herceg, könyörögj érettem!» és íme, izenkint szakadtak el a láncszemek, nagy zörgéssel lepatogtak a bűnös testről a vashilincsek, ott állt a bűnös szabadon és boldogan dicsőítette Krisztust Szent Imre által.

A templomban ájtatóskodók odafutottak, tudakolták, micsoda zörej és micsoda kiáltás az. Fábián kancellár, aki később bácsi püspök lett, értett a zarándok nyelvén, elkérte a zarándoktól a pápai pecsétet levelet, de amint Konrád elmondotta életét és a pápától szabott penitenciát, a pecsétek mind letöredeztek a levélről s mikor a kancellár benne a bűnöket akarta olvasni, a betűk is örökre eltűntek a pergamentről. (Érdekes kódex.)

Mindenki látta, íme itt Isten csodája történt. Ime, a kedves szentnek érdeme egy bűnösnek javára szolgált, hogyne szolgálna az igazak javára! Ime Szent Imre

érdeme egy idegennek javára szolgált Istennél; meny-nyivel inkább haszon az az érdem a kedves szent nemzetének, a magyarnak.

Az egész ország kimondhatatlan örömben úszott, mikor Szent László király kihirdette, hogy VII. Gergely pápa, a legnagyobb emberek és legdicsőbb pápák egyike, István királyt és fiát Imrét, az Egyház szent hitvallóinak sorába iktatta. Nem sok idő multán az országban tartott szent zsinatok Szűz Szent Imre hercegnek november hó 5. napjára ünnepet rendeltek. A misekönyvben gyönyörű miséje van, a papi zsolozsmás könyvbe egész élettörténetét felvették. Azóta egyes emberek is sűrűen viselik az Imre nevet, sőt máig tizenkét község is Szent Imre nevét viseli, ennél is több pedig őt tette védőszentjévé. A magyar katolikus ifjúság benne látja pártfogóját és eszményképét, akit követnie kell. Alig van templom, iskola, nevelőintézet, magyar családi ház, amelyben képe ne lenne. Ahol nincs, ott most, halálának, illetőleg az egyház nyelvén szólva, megdicsőülésének kilencszázadik évfordulóján, állítsunk neki emléket. A magyar családok vigyék be képét lakásaikba, szellemét pedig neveljék bele fiaikba és lányaikba.

Amerika fölfedezője Kolumbusz Kristóf, de igazi ismeretője *Amerigo Vespucci*, magyarosan Vespucci Imre (Emericus, Aimericus) flórenci születésű olasz tengerész. (1451—1512.) Az olaszok a középkor óta ismerik Szent Imrét és tiszteletét bizonyítja nemcsak az, hogy nevét viselték, hanem az is, hogy templomaikban a legrégebb időből vannak Szent Imre-képek, ilyen például Szent Imre alakja épen Vespucci szülővárosának, Flórencnek San Martino a Mensola című templomában egy 1391-ből származó triptichonon. Ugyanabban a templomban van egy másik kép is, amely az egymás mellett térdelő és imádkozó Szent Imrét és feleségét ábrázolja. Az új kontinenst Vespucci tiszteletére nevezték el Imreföldnek, Ameriká-

nak, tehát Amerika az Imre név olaszos formáját viseli. *Ahányszor Amerikát mondunk, Imrét mondunk* és ha Amerika fölfedezője, illetőleg inkább ismertetője a képzett kozmografus és kormányos, Amerigo Vespucci, akkor nem lenne-e helyes, ha *Amerika védőszentje* pedig Amerigo, a szent magyar királyfi volna? Kellene-e ezen Amerikának sokat gondolkodnia, ha eszménye valóban az őserő, a tiszta férfiúság, az üde, örök fiatalság? Mindenkinnek az a védőszentje, akinek nevét viseli.

Szent István és Szent Imre sírja a székesfehérvári Boldogasszony-templomban volt. Székesfehérvár Szent Istvántól kezdődően 300 évig volt a magyar királyok székhelye. (innen a neve : Alba Regia). A négytornyú nagy templomot Szent István a Kean bolgár fejedelemtől nyert kincsekből építtette. Köréje utóbb kápolnákat építettek, az építészet remekeit. A legszebbek Nagy Lajos és Mátyás király kápolnái voltak. A bazilikában 36 koronázás, 15 királyi temetés volt, köztük Szent István, Kálmán, Róbert Károly, Nagy Lajos és Mátyás király temetése ; körülötte 47 országgyűlés folyt le. Szent Imre sírját 1344-ben Domokos székesfehérvári prépost a következő feliratú kővel jelölte meg :

Hic divi Stephani quondam sanctissima proles

Dux Emericus noscitur esse natus.

«Itt van Szent István fia, a szentéletű Imre herceg hamvainak szent nyugodalmi helye». 1543-ban a törökök kifosztották a királysírokat, köztük Szent Imre sírját is, Szent István bazilikája az 1601-iki ostrom alatt pusztult el. Ma nincs más Szent Imre-ereklyénk, mint egy darab Aachenben, egy pedig Passauban. Aachenbe Nagy Lajos királyunk küldötte a Szent Imre-ereklyét az általa épített magyar kápolna részére. (Vargha Damján : Szent Imre herceg legendája.)

Nincs más Szent Imre-ereklyénk. Szent Imre haló poraiban is osztozott városa és hazája szomorú sorsá-

ban, a törökdúlás pusztításai emésztették meg szent tetemét.

Most már valóban csak az égben kereshetjük. Ott él, hogy onnét is történeti hivatását teljesítse ; ez a hivatás pedig az, hogy eleven ábrázolás legyen a magyar igehirdetésben ; hogy a papok prédikációihoz, a nemzetnevelők lendületes beszédeihez mutatható illusztráció legyen ; a lomhaszárnnyú, keményszívű, földszagú magyarnak, az ösztönembernek pedig csillag legyen, amely fölkelti a lelki magasságok, a testetlen valóságok iránti nosztalgiát s ébrentartja a testi érintetlenség tiszteletét, szeretetét és kultuszát. A magyar emberről azt mondják : sohase volt szemérmetlen. Valamikor ez igaz volt ; most, a fenyegető fertőzés korában legyen újra igaz. Szent Imre annak a régi, kedves szemérmetességnek a kivirágzása, amely évszázadokon át daliássá tette a magyar ifjút, bájoszá a magyar lányt, tisztává a magyar férfit, hűségessé a magyar asszonyt és galambfehérré a magyar öregeket. A magyarság már első keresztény nemzedékében ki-termelte magából azt az «égből eredt virágot», akihez foghatót az olaszok (Gonzagai Szent Alajos), a németek (Berchmans Szent János), a lengyelek (Kosztka Szent Szaniszló) csak századokkal később termeltek ki. (Balanyi Gy. : Szent Imre herceg történeti alakja. Kath. Szemle 1930. I.)

«Az égre nézvén...»

Láttuk őt a földön jártában. Áldott a föld, amelyet valaha lába taposott. Láttuk őt beleírva a magyar nemzeti történelem lapjaiba. Dicső fa, amely ilyen gyümölcsöt terem. Dicsőséges nemzet, amely őt a magáénak mondhatja. Az Úr Isten tíz igazért kész volt megkegyelmezni Sodomának és Gomorrhának. Mit meg nem tesz nekünk, akik Őt ezeréve imádjuk, mit meg nem tesz

nemzeti szentjeinkért, köztük Szent Imréért? Az Úr Isten addig adott győzelmet Izraelnek, míg Mózes kitárta karjait a hegyen és népeért imádkozott. Mi is addig bízhatunk, míg szentjeinkre tekintünk és közbejárásukra méltók vagyunk. Az Úr Isten megáldotta Jeruzsálemet az ő hű szolgájáért, Dávidért. Nem hasonlóképen cselekszik-e velünk, ha e Jézus szíve szerint való ifjút, Szűz Szent Imrét tiszteljük, követjük és ünnepeljük?

Mikor ünnepeljünk, itt állunk az égre nézven, mint az apostolok Krisztus Urunk mennybemenetelénél. Nyitva látjuk az eget és a titkos jelenések könyvének segítségével gyönyörködik lelkünk a szentek egyességének szemléletében. Szent János evangélista, a szeretett tanítvány, írja a titkos jelenések hétpecsétetes könyvében: «És láték, és íme egy Bárány áll a Sion hegyén és vele száznegyvennégyezeren, homlokaikon írva lévén az ő neve és Atyja neve.» (Jel. k. 14, 1.) «Ezek után láték nagy sereget, amelyet senki sem számlálhatott meg, minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből a királyi szék előtt és a Bárány színe előtt állani, fehér hosszú ruhákba öltözve, pálmákkal kezeikben.» (Jel. k. 7, 9.)

«És hallottam az égből szózatot, mint sok vizek zúgását és mint nagy mennydörgés robaját; és a szózat, amelyet hallottam, olyan vala, mint a hárfások hangszeréből jövő hárfazengés. És mintegy új éneket énekeltek a királyi szék előtt és a négy élőlény és a vének előtt és senki sem zenghetette azt az éneket, hanem csak a száznegyvennégyezer, akik megváltattak a földről. Ezek azok, akik asszonyokkal nem érintkeztek, mert szűzek. Ezek kísérik a Bárányt, akárhová megyen. Ezek váltattak meg az emberek közül első zsengeül Istennek és a Báráynak és szájukban hazugság nem találtatott, mert szenny nélkül vannak az Isten királyi széke előtt.» (Jel. k. 14, 2—5.)

Ott vannak a magyar szentek is és a szűzek választott

seregében ott van Szűz Szent Imre is, énekelvén azt az új éneket, amelyet senki sem zenghet, csak aki követi a Bárányt, akárhová megyen.

Térdeljünk le ez előtt az oltárkép előtt, ez előtt a mennyei látomás előtt és mondjuk el Szűz Szent Imre herceg miséjéből az Egyház imáját :

Könyörögjünk:

Isten, ki az ifjúság virágában tündöklő boldog Imrét szentjeidnek társaságába fölmagasztaltad ; engedd, kérünk, hogy akit magad iránt odaadóvá tettél, annak nálad való segítségét szüntelenül érezzük. A mi Urunk Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik Szentlélekkel egyetemben, Isten mindörökon örökké. Amen.

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	3
A magyar tavasz	4
A magyar tavasz virága	8
Lélek a bölcső felett	10
A bemutatás	12
Szent Imre nevelője	14
A krisztusi életbölcse ség	18
„Neked élek”	22
Leckék a tiszta férfiúságról	25
Szent Imre és fajunk ereje... ..	31
A csillag, akit követünk	38
A tiszta látás... ..	41
Atyai útavaló	44
Hozzá hasonló segítő	49
Talpig férfi	54
Szent Imre halála	58
Jézus megszeret é őt	61
Az ég re nézvé n	67

A Szent Imre-vonatkozású díszművek,
fejedelmi kiállítású, legértékesebb reprezentánssa

Tarczai György:

AZ
ÁRPÁDHÁZ SZENTJEI

című munkája.

Ez a pompás kiállítású díszmű nemzeti szentjeink életének nem költői, hanem komoly történelmi feldolgozása. Széles egyházi és művelődéstörténeti háttérrel, jól megalapozott jellemrajzokat nyújt.

A szigorúan konkrét adatok alapján megírt, de az ismert regény- és novellairó stílusában előadott fejtegetéseket rengeteg kép kíséri.

*A képek legtöbbje régi művészetünknek
kiadatlan remeke s így a könyv jó-
formán az első magyar ikonográfia.*

A képanyagot nemzeti szentjeink művészi foglalatú ereklýéinek rendkívül gazdag képsorozata teszi teljessé.

Ami az Árpádház szentjeiről minden igaz magyar embernek tudnia illik, annak a tárgyhoz méltóan fényes foglalata ez a díszmű, amelyet a Szent István-Társulat a Szent Imre-jubileumi év emlékére adott ki.

A díszmű bolti ára 22 pengő.

(A Szent István-Társulat tagjai a szokásos kedvezménnyel kapják.)

Részletfizetés esetén a könyvet 4 pengő utánvétellel küldik meg: a fennmaradó 18 pengőt pedig hat, egymást követő hónap alatt 3 pengős részletekben kell megfizetni.